

ПРАЛЕТАРЫІ УСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 24 (2706)

Пятніца, 14 чэрвеня 1974 года

Цана 8 кап.

16 чэрвеня — выбары ў Вярхоўны Савет СССР

РОСКВІТ РАДЗІМЫ

ЗГУРТАВАНАСЦЬ І АДЗІНСТВА

СУСТРЭЧЫ ВЫБАРШЧЫКАЎ З КАНДЫДАТАМІ Ў ДЭПУТАТЫ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

СУСТРЭЧА ВЫБАРШЧЫКАЎ З А. М. КАСЫГІНЫМ

У абстаноўцы магутнага палітычнага і працоўнага ўздыму, шырока разгорнутага сацыялістычнага спаборніцтва за ажыццяўленне гістарычных рашэнняў XXIV з'езда КПСС і снежнянскага (1973 г.) Пленума ЦК КПСС ідзе наша краіна насустрач выбарам у Вярхоўны Савет СССР. Выбарчая кампанія з новай сілай дэманструе вялікую жыццёвасць і трыумф ленінскіх ідэй, вярнасць савецкіх людзей гэтым ідэям, непарушнае адзінства і згуртаванасць нашага народа вакол Цэнтральнага Камітэта ленінскай партыі.

12 чэрвеня ў Маскве, у Вялікім тэатры Саюза ССР, адбылася сустрэча прадстаўнікоў працоўных Маскоўскай гарадской выбарчай акругі з кандыдатам у дэпутаты Савета Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета СССР, членам Палітбюро ЦК КПСС, Старшынёй Савета Міністраў СССР Аляксеем Мікалаевічам Касыгіным.

У прэзідыуме перадвыбарнага сходу — член Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар МГК КПСС В. В. Грышын, член Палітбюро ЦК КПСС, першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР К. Т. Мазурэў, прадстаўнікі партыйных і грамадскіх арганізацый сталіцы, знатныя работнікі вытворчасці, дзеячы навукі і культуры.

Сход адкрыў старшыня выканкома Массавета В. Ф. Промыслаў. Ён адзначыў, што натхнёныя Зваротам ЦК КПСС да ўсіх выбаршчыкаў, грамадзян СССР працоўныя сталіцы накіроўваюць усе сілы, веды, творчую энергію на паспяховае выкананне плана 1974 года, пяцігодкі ў цэлым.

Масквічы, як і ўсе савецкія людзі, добра ведаюць, што ўсе дасягнутыя поспехі і здзяйсненні — гэта вынік агульнанароднай пвацы, правільнай, навукова абгрунтаванай палітыкі

Камуністычнай партыі, шматграннай мэтанакіраванай дзейнасці Цэнтральнага Камітэта КПСС, Палітбюро ЦК, асабіста Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Леаніда Ільіча Брэжнева. На прайшоўшых перадвыбарных сходах працоўнікі сталіцы назвалі сваімі першымі кандыдатамі ў дэпутаты кіраўнікоў партыі і Савецкага ўрада — таварышаў Л. І. Брэжнева, М. В. Падгорнага, А. М. Касыгіна і іншых членаў Палітбюро ЦК КПСС, сказаў прамоўца.

Сёння, працягваю ён, прадстаўнікі Маскоўскай гарадской выбарчай акругі на выбарах у Савет Нацыянальнасцей Вярхоўнага Савета СССР сабраліся на сустрэчу з кандыдатам у дэпутаты таварышам А. М. Касыгіным. Масквічы не раз аказвалі давер'е Аляксею Мікалаевічу Касыгіну, выбіраючы яго дэпутатам Вярхоўнага Савета СССР і Вярхоўнага Савета РСФСР, і ён з гонарам апраўдвае высокае давер'е.

Прысутныя аднадушна выбралі ганааровы прэзідыум у складзе Палітбюро ЦК КПСС на чале з Генеральным сакратаром Цэнтральнага Камітэта партыі таварышам Л. І. Брэжневым.

Слесар Маскоўскага станкабудаўнічага заводу імя Арджанікідзе, ударнік камуністычнай працы С. Н. Яфімушкін — давераная асоба кандыдата ў дэпутаты — расказаў аб жыццёвым шляху, дзяржаўнай, партыйнай і грамадскай дзейнасці А. М. Касыгіна. Ён заклікаў усіх выбаршчыкаў у дзень выбараў, 16 чэрвеня, аднадушна аддаць галасы за кандыдатаў непарушнага блоку камуністаў і беспартыйных.

На сустрэчы выступілі таксама доктар тэхнічных навук, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, загадчык аддзела Дзяржаўнага саюзнага навукова-даследчага трактарнага інстытута І. І. Трапняненкаў, студэнтка МДУ Воль-

га Варанкова, начальнік мантажнага ўпраўлення № 5 домабудаўнічага камбіната № 1 Герой Сацыялістычнай Працы Г. І. Лямачкін, урач бальніцы № 28 Л. М. Макарава.

Прамоўцы падкрэслівалі, што настомныя клопаты партыі, Савецкага ўрада аб шчасці народа, аб далейшым росквіце нашай Радзімы выклікаюць ва ўсіх працоўнікоў краіны пачуццё глыбокай удзячнасці і падзякі. Дзень выбараў, адзначалі выступаўшыя, стане новым яркім сведчаннем таго, што савецкі народ аднадушна і горава падтрымлівае ўнутраную і знешнюю палітыку Камуністычнай партыі, Савецкай дзяржавы.

Цёпла сустрэты прысутнымі з прамовай выступіў А. М. Касыгін.

СУСТРЭЧЫ ВЫБАРШЧЫКАЎ З А. А. ГРАМЫКАМ

10 чэрвеня ў акруговым Доме афіцэраў адбылася сустрэча выбаршчыкаў Мінскай гарадской другой выбарчай акругі з кандыдатам у дэпутаты Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР, членам Палітбюро Цэнтральнага Камітэта КПСС, міністрам замежных спраў СССР Андрэем Андрэевічам Грамыкам.

Са словам аб кандыдаце ў дэпутаты выступіў загадчык кафедры гісторыі КПСС Беларускага політэхнічнага інстытута — давераная асоба кандыдата, прафесар А. Е. Жураў. Ён расказаў аб актыўнай знешнепалітычнай дзейнасці А. А. Грамыкі, ахарактарызаваў яго як выдамага дзяржаўнага і партыйнага дзеяча нашай краіны, які аддае ўсе свае сілы, веды і вопыт барацьбе за ажыццяўленне вялікіх ленінскіх ідэй.

На сходзе выступілі генеральны дырэктар вытворча-

тэхнічнага аб'яднання «Гарызонт» В. А. Калінкін, мантажнік домабудаўнічага камбіната № 1, заслужаны будаўнік БССР Н. А. Сілін, заслужаны дзеяч мастацтваў БССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР, кампазітар Ю. У. Семіянка, машыніст-інструктар лакаматыўнага дэпо дэлегат XXIV з'езда КПСС А. А. Граковіч, студэнтка Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна, дэлегат XVII з'езда камсамола Любоў Тарасюк, першы сакратар Мінскага гаркома КПБ У. А. Ляпешкін, якія гаварылі аб плённай дзейнасці Камуністычнай партыі, яе ленінскага Цэнтральнага Камітэта, Палітбюро, Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Л. І. Брэжнева, накіраванай на выкананне рашэнняў XXIV з'езда партыі. Выступаючыя адзначалі вялікія заслугі кандыдата ў дэпутаты вярхоўнага органа ўлады краіны А. А. Грамыкі перад народам, нашай Радзімай, выказвалі поўную ўпэўненасць у тым, што ў дзень выбараў выбаршчыкі аднадушна аддадуць свае галасы

за кандыдатаў блоку камуністаў і беспартыйных.

Цёпла сустрэты прысутнымі на сходзе з вялікай прамовай выступіў кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР, член Палітбюро ЦК КПСС, міністр замежных спраў СССР Андрэй Андрэевіч Грамыка.

11 чэрвеня кандыдат у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР член Палітбюро ЦК КПСС, міністр замежных спраў СССР, А. А. Грамыка наведаў Мінскае вытворчатаэхнічнае аб'яднанне «Інтэграл» — адно з перадавых у горадзе. Разам з ім былі таварышы П. М. Машэраў, Ф. А. Сургануў, А. Н. Аксёнаў, У. Ф. Міцкевіч, І. Я. Палякоў, А. А. Смірноў і іншыя афіцыйныя асобы.

А. А. Грамыка, П. М. Машэраў і іншыя таварышы пазнаёміліся з выпускаемым тут таварамі народнага спажывання, аглядзелі сталовую прадпрыемства.

У той жа дзень А. А. Грамыка зрабіў паездку на мемарыяльны комплекс «Хатынь», дзе ўсклаў кветкі.

БАЯВАЯ ПРАГРАМА

11 чэрвеня ў Саюзе пісьменнікаў БССР адбыўся партыйны сход, на якім абмеркавана пытанне: «Вынікі XIII пленума ЦК КПБ і задачы партарганізацыі». З дакладам выступіў Максім Лужанін.

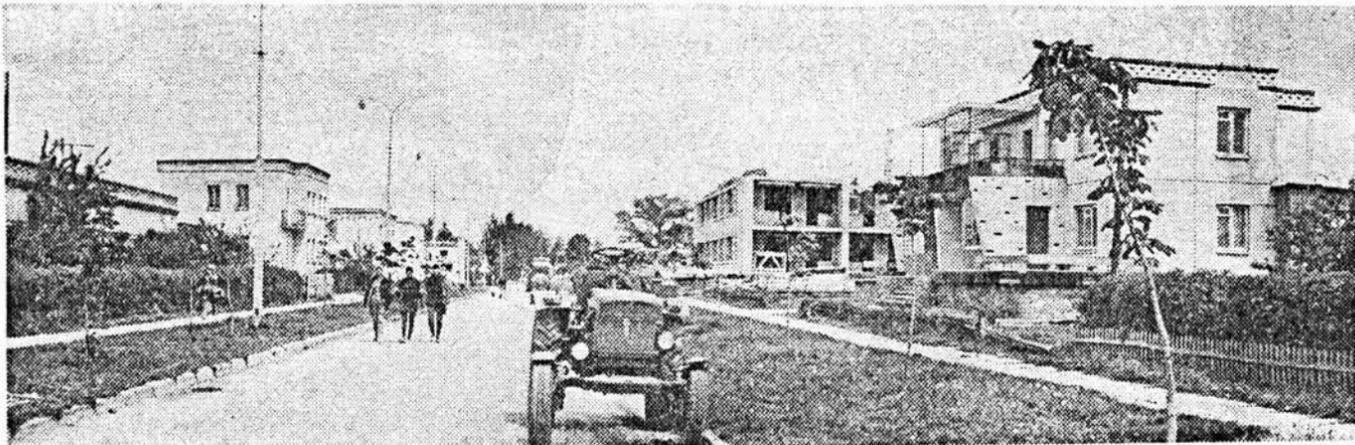
Затым разгарнуліся спрэчкі. Камуністы Г. Кляўко, М. Калачынскі, А. Савелічаў, Л. Дайнека, В. Дайліда, В. Маеўскі, А. Русецкі, І. Шамякін гаварылі аб тэматычных планах часо-

пісаў «Полымя», «Беларусь», «Неман» і аб творчых планах пэстаў, прэзаікаў, драматургаў, усёго Саюза пісьменнікаў БССР. Называліся лепшыя літаратурныя творы, былі выказаны таксама крытычныя заувагі.

Камуністы вызначылі мерапрыемствы, накіраваныя на паспяховае выкананне Пастановы XIII пленума ЦК Кампартыі Беларусі.

А. ПЯТРОВІЧ.

АД ВЫБАРАЎ ДА ВЫБАРАЎ

Гэтая вуліца ва Урыцкім вырасла за апошнія гады.

Урыцкае крочыць у будучыню

Калгас імя Урыцкага, які дзесяць гадоў назад узначаліў Аркадзь Аляксеевіч Паташкін, сёння адзін з лепшых на Гомельшчыне. Летась тут сабралі з кожнага гектара па 34 цэнтнеры збожжа, 246 — бульбы, 844 цэнтнеры цукровых буракоў. Гаспадарка атрымала на кожныя 100 гектараў сельгасугоддзяў па 218 цэнтнераў мяса.

У той дзень, калі мы прыехалі ў калгас, сюды прыйшоў свежы нумар гомельскай раённай газеты «Маяк» са старон-

кай-плакатам «Паша, якая арашаецца, гарантуе кармы». Аўтар старонкі А. Паташкін. Калгас адзін з першых у рэспубліцы шырока ўжывае арашэнне культурных пашаў дажджавальнымі ўстаноўкамі, што дало адчувальную прыбаўку кармоў.

Цяпер шмат пішуць і гавораць пра навукова-тэхнічную рэвалюцыю. Але пераважна маюць на ўвазе прамысловасць. Пабывайце ва Урыцкім, і вы яскрава зразумеце, што

навукова-тэхнічная рэвалюцыя пераможна крочыць і па калгасных палетках.

Адразу за цэнтральным пасёлкам Урыцкае раскінуўся жывёлагадоўчы комплекс. Першае, што кідаецца ў вочы, — яго нязвычайна для вока абрысы. Высока ў неба ўзняліся серабрыстыя цыліндры — тут захоўваецца і даводзіцца да кандыцыі фуражнае зерне. Па складанай сістэме пад'ёмнікаў, насосаў, трубаправодаў яно падаецца ў памяшканне, дзе знаходзіцца жывёла. Калгас

імя Урыцкага спецыялізуецца на адкорме буйной рагатай жывёлы. Адначасова тут утрымліваецца 3,5 тысячы быкоў-адкормачнікаў. Нядаўна быў здадзены ў эксплуатацыю адкормачнік на тысячу галоў. Побач узводзіцца яшчэ адзін «тысячнік». У памяшканні, на спецыяльнай галерэі — складаная апаратура. Яна дае магчымасць падтрымліваць у адкормачным цэху, як яго тут называюць, патрэбны мікраклімат.

Тысячу галоў абслугоўваюць чатыры чалавекі. Уся асноўная

работа выконваецца механізмамі.

Тэхніка, тэхніка... Яна на кожным кроку. Вось цэх, дзе робяць вітамінную муку, а ў тым будынку — з зялёнай масы рыхтуюць гранулы. Мы бачылі розныя ўзоры гэтых гранул у лабараторыі, якая размяшчалася ў Доме жывёлавода. Лёгка, сухія, яны не губляюць спажываных рэчываў і могуць захоўвацца працягла час. Так што ўзімку жывёла тут атрымлівае, фактычна, свежую зялёную падкормку.

Можна шмат расказаць пра сам Дом жывёлавода. Прыгожы двухпавярховы будынак. Пакой для адпачынку, для сходаў, кабінеты заатэхніі. Усюды ідэальная чысціня. Бялюткія фіранкі на вокнах, добрая, зручная мэбля, на сталах свежыя газеты, часопісы, спецыяльная літаратура.

На фасадзе будынка — вялікая пяціканцовая зорка. Яна запальваецца ў гонар лепшых жывёлаводаў.

Увесь жывёлагадоўчы комплекс пачаў узводзіцца ў 1971 годзе. Наогул трэба сказаць, што самыя вялікія змены ў калгасе адбыліся за апошнія чатыры гады. За гэты час вырастаў тут пасёлак Урыцкае. Увесь у засені зялёных прысад, ён радуе вока і сваім архітэктурным вырашэннем, планіроўкай, прыгажосцю жылых і адміністрацыйных будынкаў. Не выпадкова некалькі гадоў назад у калгасе збіраўся ўсеагульны семінар па забудове вёскі.

Тут вялікі гандлёвы цэнтр з рэстаранам, домам быту, мага-

ДЫРЭКТАР

Зеленела рунь на калгасным полі. Шаўковае павуцінне чаплялася за прыдарожны быльняг, пабліскаючы на сонцы. Выбоістыя дарогі скрозь былі ў лужынах, а вільготныя сцежкі ўздоўж раўчучкоў пакрыты пажаўцелым лісцем.

Ішоў па дарозе невялікі малец гадоў дзесці з перакінутай цераз плячо торбачкай. І раптам спыніўся, нібы скамянелы. Насустрач рухаўся новенькі трактар «ХТЗ». Да хлопца наварнуўся белазубы твар трактарыста.

— Што, хлапчына, мо падвезці?...

У таго, нібы язык адняўся.

— Ну, як хочаш, — засмяўся трактарыст і прыбавіў газу.

Так у той восеньскі дзень 1932 года адбылася першая сустрэча Пётра Байкова з аичным трактарам.

Нічога не чуў ён тады яшчэ пра Харкаўскі трактарны завод, не ведаў, што вялікім табуном выбягаюць ужо другі год з яго варот сталёвыя коні.

...Той 1932 год быў ураджайны на грыбы. У прыгарадным лесе каля Мінска чарнелі шапкамі баравікі, цягнуліся да сонца з-пад буйнога напаратніку порстка лісічкі, асабліва ж многа было грыбоў за Доўгімі Брадамі. Толькі дарога ў той лес была надта ж грязная і выбоістая. Помню, як аднойчы перакатваўся тут, у дрыгваным месіве, трактар ХТЗ. Накіроўваўся ён у поле. Учэпістыя шыпы колаў раскідвалі грязь.

Праз многа гадоў я зноў наведаў былія Даўгабродскія мясціны, але цяжка было пазнаць іх. Там, дзе некалі шумеў лес, дзе ў скаламучанай вадзе пабліскавала сонца, шыбамі зьялі гмахі будынкаў. У сцяне бязмежжа неба да лёгкіх аблокаў узносіліся трубы трактарнага за-

вода. Яго карпусы велічна распрасцёрліся на месцы былога лесу. Не, не пошум дрэў — заводскія гудкі трывожылі наваколле. І толькі, як памяць аб мінулым, перад заводскай брамай і адміністрацыйнымі карпусамі стаялі маўклівыя сосны.

...Вось сюды і прыйшоў я нядаўна да генеральнага дырэктара Беларускага вытворчага трактарабудавнічага аб'яднання Пятра Іванавіча Байкова. Даведаўся, што менавіта ў гэты дзень ён вярнуўся са Злучаных Штатаў Амерыкі, быў у штаце Нью-Арлеан, які закупаў 320 трактараў «Беларусь». Каб пазнаёміцца з патрабаваннямі пакупнікоў. Пётр Іванавіч і пабываў у Амерыцы.

Было мала часу для размовы — Пятра Іванавіча ў гэты дзень чакалі тэрміновыя службовыя справы. Потым у нас было яшчэ некалькі сустрэч...

...Зноў засталася пачатковай школа. Як саўладаць з марамі! Яны трывожаць, абуджаюць юначы парывы... Няўрымслівы хлапчук едзе за некалькі дзсяткаў кіламетраў ад роднай вёскі набываць сярэдняю адукацыю. 1940 год — Рыбінскі авіяцыйны інстытут... А неба ўжо бралася хмарамі. Цішыню чэрвеньскай раніцы раскалолі выбухі снарадаў... Пачалася Вялікая Айчынная вайна. Першыя жыццёвыя выпрабаванні... Праца кантралярам на авіяцыйным заводзе Міністэрства авіяпрамысловасці, пасля — зноў інстытут — краіне патрэбны кадры высокай кваліфікацыі. Днём — вучоба, а вечарам, ноччу — пагрузачныя работы на рачной прыстані ці чыгуны.

Праз два гады цягнік імчаў юнака ў лясную Беларусь. У кішэні ляжаў диплом інжынера. За вокнамі — узруйнаваная, незаго-

ная зямля... Час ад часу мільгалі папалішчы, хлапчкі ў салдацкіх пілотках... Што давялося зведаць ім? Душа яго поўнілася жаданнем як мага хутчэй узяцца за справу, рукі праглі працы... І недзе ўдалечыні, у блакітным мроіве, яму ўжо бачыліся заводскія карпусы...

Другі год ішло будавніцтва Мінскага трактарнага завода. Пётр Іванавіч ехаў на новабудулю.

Да гэтага часу ў яго спі калінікалі прыходзяць разбураны Мінск, барачны гарадок, аблічча былога франтавіка ў выцвілай гімнасцёрцы, што працаваў разам з ім. Многія з тых, першых, і цяпер на заводзе, адзін працоўны шлях яднае яго з імі, цяжкі, доўгі шлях, хоцца сказаць — пераможны.

Міналіся вёсны, завейныя зімы, гады наблікалі Пятра Іванавіча да таго дня, калі ў 1972 годзе Міністэрства трактарнага і сельскагаспадарчага будавання СССР прызначыла яго генеральным дырэктарам Беларускага вытворчага трактарабудавнічага аб'яднання — дырэктарам Мінскага трактарнага завода. Не, гэта не было загадам, гэта быў давер. Пятру Іванавічу тады ўжо была прысуджана Дзяржаўная прэмія за стварэнне і ўдасканаленне трактараў «Беларусь». За ілчымна была праца ў канструктарскім бюро, дзе ён прайшоў шлях ад радавога да галоўнага канструктара завода. Пасля два гады працаваў Пётр Іванавіч галоўным інжынерам трактарнага.

Адна з самых вялікіх праблем, якія стаяць перад калектывам завода, ім, дырэктарам, праблема даўгавечнасці, трываласці трактараў. І праблема гэтая ў асноўным вырашана. На міжнародных выстаўках у Бруселі, Лейпцыгу, Плёўдзіве, Маскве трактар «Беларусь» атрымаў не адзін залаты медаль. Се-

рыйная вытворчасць удасканаленых машын дала народнай гаспадарцы краіны 60 мільянаў рублёў гадавой эканоміі.

Размова наша падыходзіла к канцу. У кожным слове Пятра Іванавіча чулася заклапочанасць за вытворчасць, за дабрабыт рабочых. А клопаты ў дырэктара вялікія. Калі прыйшоў ён сюды, на заводзе было ўсяго семсот рабочых, а цяпер — дваццаць восем тысяч.

Перад гутаркай з Пятром Іванавічам я размаўляў з рабочымі, пабываў у намеснікам сакратара партыйнага камітэта Віктара Сямёнавіча Казякова. Ён мне расказаў, што на пятнаццаці выбарчых участках ідзе абмеркаванне кандыдатуры Пятра Байкова. З любоўю адгукваюцца рабочыя пра свайго кіраўніка.

Як член гаркома і абкома партыі, дэпутат Мінскага гарадскога Савета, ён выказвае вялікую цікавасць і да працы заводскага Палаца культуры, і да школ, і да бібліятэк, Паліклінікі, балніцы, камбінат бытавога абслугоўвання таксама не застаюцца па-за яго ўвагай.

З кожным годам паляпшаецца забеспячэнне рабочых і служачых кватэрамі, мо-

ладзь у бліжэйшыя месяцы атрымае яшчэ адзін Інтэрнат на 1200 месц.

Зноў хоцца спаслацца на статыстычныя дадзеныя. За першыя сем гадоў свайго існавання трактарны выпускіў сто тысяч машын, цяпер завод выпускае гэтую колькасць за 14 месяцаў.

...Лёгка ходзяць трактары з маркай «Беларусь» па асушаных тарфяніках Палесся, па гарачых палях далёкай Афрыкі, па бананавых плантацыях Паўднёвай Амерыкі. І не адзін чалавек з падзякай думае пра тых, хто даў жыццё гэтай сталёвай машыне. Сярод творцаў яе і гэты высокі, рана пасівелы чалавек, якога на заводзе проста, з любоўю называюць «наш дырэктар». Заўжды ён у клопатах, то ўбачыш яго ў цэху, то ў канструктарскім бюро... Заўжды ён сярод людзей.

Яго любяць за дзелавітасць, за ўменне бачыць заўтрашні дзень, за трывалае слова, за клопат пра дабрабыт рабочага калектыву. Таму і не дзіўна, што вылучылі трактарабудавнікі сваім кандыдатам у дэпутаты Вярхоўнага Савета СССР Пятра Іванавіча Байкова.

Станіслаў ШУШКЕВІЧ.

Алег Траянаў, адзін з лепшых механізатараў калгаса.

зінамі, поштай, побач — сучасны будынак праўлення калгаса з выдатнай залай пасяджэнняў, далей — школа-дзясцігодка, сельскі Дом культуры... Насупраць — новая вуліца адна і двухпавярховых катэджаў, дзе жывуць хлебаробы. Асфальтаваныя дарогі, трактары.

— Калі гаварыць пра адметныя рысы сённяшняй вёскі, у прыватнасці, нашага калгаса, — заўважае Аркадзь Аляксеевіч, — дык у першую чаргу я б адзначыў адну акалічнасць — людзі ў нас працуюць пісьменна, спрактыкавана, якія добра ведаюць сваю справу.

Ён расказвае, што ў гаспадарцы цяпер 37 спецыялістаў, з іх 15 маюць вышэйшую адукацыю. У апошнія гады тут з'явіліся спецыяльнасці, пра якія раней у вёсцы хіба толькі чулі. Скажам, інжынер па аўтаматыцы, інжынер-газавік...

Новае сапраўды тут на кожным кроку. У вялікім пакоі, што побач з кабінетам старшыні — пульт з рознакаляровымі тумблерамі. Тут жа ўманціраваны мікрафон, стаяць некалькі тэлефонаў. Гэта пульт дыспетчарскай сувязі калгаса. Кожны брыгадзір, загадчык фермы па рацыі звязаны з дыспетчарскай. У машынах старшыні, а таксама галоўных спецыялістаў устаноўлены рацыі, па якіх яны могуць трымаць сувязь з любым вытворчым пунктам гаспадаркі.

Вось і зараз дыспетчар Фёдар Пахаркоў прымае з брыгады просьбу накіраваць да іх рамонтнікаў — сапсаваўся трактар. Ён тут жа паведамляе аб гэтым інжынеру.

У той дзень пабывалі мы і ва Урыцкім сельскім доме культуры. Увогуле ў калгасе два дамы культуры ды некалькі брыгадных клубаў. Гэты — ва Урыцкім — самы вялікі і прыгожы. Узначальвае яго Аляксандр Сідаравіч Пераверзеў. Гэта пра яго лаканічна сказаў старшыня калгаса: «любіць сваю справу».

Самадзейныя артыстаў Дома культуры добра ведаюць ва ўсім Гомельскім раёне. Асаблі-

ва духавы аркестр, якім ужо некалькі гадоў кіруе прафесійны музыкант Міхаіл Барысавіч Вальфсон. Нам давялося пабыць на рэпетыцыі аркестра. Міхаіл Барысавіч рэпетыраваў з самымі малодшымі «духавікамі». Трэба было бачыць, з якім стараннем дванаццацічатыр-наццацігадовыя хлопчыкі выконвалі маршы і піянерскія песні.

Есць тут і эстрадны аркестр, дарослы і дзіцячы харавы калектывы, агульнай колькасцю больш ста чалавек, дарослы і дзіцячы драматычны калектывы. Пры Доме культуры працуе філіял Гомельскай музычнай школы, дзе 24 вучні займаюцца па класу народных інструментаў і фартэпіяна.

Нямала калгаснікаў, іх дзяцей наведвае спартыўны гурткі, гурткі сельскагаспадарчай тэхнікі, прыкладнага мастацтва і г. д.

Цікава праходзяць тут святыя провады ў Савецкую Армію, пасвячэння ў хлебаробы, ушапоўванне лепшых людзей калгаса.

У фае Дома культуры вісіць вялікі стэнд, які расказвае пра замежныя дэлегацыі, дэлегацыі братніх рэспублік, якія ў апошні час наведвалі калгас. Сярод іх чэхі, немцы, кубінцы, канадцы, арабы, прадстаўнікі народаў нашай краіны. Усе яны пакінулі ў кнізе ганаровых гасцей словы захаплення поспехамі гаспадаркі.

Жывуць у калгасе імя Урыцкага добрыя, працавітыя людзі. З адным з іх нам пашчасціла пазнаёміцца ў полі. Алег Фёдаравіч Траянаў, камуніст, трактарыст шырокага профілю, адзін са ста калгасных механізатараў.

У той дзень ён працаваў на ўборцы зялёнай азіміны. Камбайн у яго новы, складаны, нядаўна набыты ў ГДР. Такую тэхніку абыйма не даручыш. У Алега ж Фёдаравіча слава чалавека вопытнага, спрактыкаванага. Раўнютка, нібы па лінейцы, вядзе ён агрэгат па

жытняму полю. Круг, другі — і прычэпны бункер запоўнены. Паслязайтра Алег Фёдаравіч разам з сотнямі сваіх таварышаў па працы прыйдзе на выбарчы ўчастак, каб прагаласаваць за непарушны блок камуністаў і беспартыйных, за нашу цудоўную яву, за тое, каб яго роднае Урыцкае, як і раней, упэўнена крочыла ў будучыню.

М. ЗАМСКІ,
спец. кар.

«Літаратуры і мастацтва».

Гомельскі раён.

Дыспетчарскі пункт гаспадаркі.

Фота аўтара.

НА КАРЦЕ наша рэспубліка нагадвае лісток. Тоненькімі ніткамі — прожылкамі збягаюцца на ім вялікія і маленькія рэкі, карычневымі плямамі выступаюць узвышшы і пагоркі. А сам ён амаль увесь зялёны. Гэта — раўніны, палі, раздолле роднай беларускай зямлі. І квітнее гэты лісток усё ярчэй і ярчэй. Набраецца моцы і сілы і дрэва, што ўзгадала яго, дало жыццё — вялікая краіна, якая заняла значную частку двух мацерыкоў і назва якой сёння вядома ўсім людзям добрай волі на зямлі — СССР. Беларусь у ім роўная сярод роўных, свабодная сярод свабодных, шчаслівая сярод шчаслівых.

Інакш і быць не можа. Адным з найвялікшых дасягненняў ленинскай нацыянальнай палітыкі з'яўляецца тое, што за гады Савецкай улады ў нас узнікла новая гістарычная агульнасць людзей, назва якой — савецкі народ. Гэта адзначыў гістарычны XXIV з'езд роднай Камуністычнай партыі, думка гэтая пражодзіць у выступленнях Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Леаніда Ільіча Брэжнева. Аб гэтым яскрава гаворыць само жыццё.

Якая ж яна, сённяшняя Беларусь? Чым адметны лепшыя прадстаўнікі яе рабочага класа, калгаснага сялянства, працоўнай інтэлігенцыі? Якіх поспехаў дасягнула рэспубліка за гады Савецкай улады? Адказ на гэтыя і многія іншыя пытанні, якія звязаны з сённяшнім жыццём

«У сюзор'і роўных». На рускай мове. Зборнік. Мінск, «Беларусь», 1973.

цём народа, трыумфам ленинскай нацыянальнай палітыкі КПСС, дружбай і братэрствам народаў у адзін сям'і — у кнізе «У сюзор'і роўных».

Гэта — зборнік выступленняў, артыкулаў, рэпартажаў і іншых матэрыялаў, якія змяшчаліся ў юбілейным, 1972, годзе на старонках цэнтральных і беларускіх рэспубліканскіх, абласных газет і часопісаў.

Кніга адкрываецца дакла-

рэспублік, якія сведчаць аб сапраўдным трыумфе ленинскай нацыянальнай палітыкі КПСС, паказаны захапляючыя перспектывы нашага несутыннага руху наперад, да камунізму».

У раздзеле «Трыумф ленинскіх ідэй» увайшлі таксама артыкулы першага сакратара ЦК КПБ П. М. Машэрава «Аб некаторых рысах і асаблівасцях нацыянальных адносін ва ўмовах развітага са-

вікоў, хлебарабаў... Яны — працаўнікі. Яго вялікасць рабочы клас, калгаснае сялянства.

А якіх вышніх дасягнулі наша літаратура, мастацтва, навука! Аб гэтым гавораць у зборніку народны пісьменнік Беларусі М. Лынькоў, народная артыстка СССР Л. Александровская, прэзідэнт АН БССР акадэмік М. Барысевіч. Гонар за рэспубліку, за дасягненні яе і адчуванне найвялікшай радасці, што ёсць у нас адна вялікая і дружная сям'я.

«Я падыходжу да афіш, — піша Л. Александровская, — якое сусор'е ім'янаў, талентаў! І побач з нашымі беларускімі артыстамі — пасланцы мастацтва краіны, нашы дарагія і жаданыя госці. У адну чудаўную песню — гімн Радзіме, партыі, братэрству савецкіх людзей зліваюцца іх галасы. І квітнеюць шчасцем сэрцы — як казначая папараць-кветка, якую мы ўпляваем у вянок нашай дружбы».

Мы радуемся жыццю, жывём заўтрашнім днём і не забываем тых, хто загінуў дзеля нашай будучыні. З імі нашы сэрцы. Нашы радасці, дасягненні — гэта і іхнія поспехі, узмешкі на іхніх тварах. І раздзел «Па законах баявога братэрства» — пра тых, хто даў сусвету мір і спакой. «Памяць сэрца», «Балада аб Ціхуняўскай вышні», «На крылах мужнасці», «Маці палка», «Бессмяротнасць»... А вось гэтай невялікай нататка, што друкавалася ў «Сельскай газеце» — асабліва цікавая. Расказваецца пра беларускую вёску Асман-Касаева, якая названа імем героя Савецкага Саюза Асмана Касаева з Карачаева — Чэрэскай аўтаномнай вобласці, які партызаніў і загінуў на беларускай зямлі.

Дружба, сяброўства паміж савецкімі народамі мацнее

сёння, у мірныя дні. «Адрасы дружбы» — заключны раздзел кнігі. Журналісты маладзёжнай газеты «Знамя юности» знайшлі своеасабліваю форму падачы матэрыялу. Яны ўзялі інтэрв'ю ў прадстаўнікоў кожнай саюзнай рэспублікі, якія працуюць і вучацца ў Беларусі. Атрымалася гераічная паэма «Песню братэрства слявае Беларусь!». Расказваецца таксама і пра іншыя адрасы дружбы.

Мы прыйшлі да новых выbaraў у вышэйшы орган нашай улады. Па традыцыі дзень гэты становіцца сапраўдным усенародным святам. І ад гэтага радасна, хораша, светла робіцца на душы. Гэткае ж прыемнае адчуванне, калі знаёмішся з кнігай «У сюзор'і роўных». Матэрыялы, што змешчаны ў ёй, шматлікія фотаздымкі (а кніга чудаўна аформлена, добра паліграфічна выканана, і яе, вядома, з задавальненнем прачытаюць нашы сябры) прыадкрываюць акно ў нашу блакітназэрную старонку, расказваюць пра поўдзень яе жыцця. Гэта — сапраўдны дакумент гістарычнай і палітычнай важнасці. Змешчаныя матэрыялы змогуць выкарыстаць прапагандысты, кіраўнікі семінараў. Для шырокага ж чытача зборнік «У сюзор'і роўных» — магчымасць лепш вывучыць сваю родную рэспубліку.

Мы толькі цяпер
Да жаданае мары прыйшлі,
Узняўшы над светам
Свой серп і молат вялізны;
Мы толькі цяпер
Бачым век залаты на зямлі
У сонечным ззянні агнёў
Камунізма.

Так сказаў пра сённяшні дзень народны паэт Беларусі Максім Танк. Рэспубліка крочыць у заўтрашні дзень.

А. БЕРАЗОУСКІ.

«ДА ЖАДАНАЕ МАРЫ ПРЫЙШЛІ...»

дам Генеральнага сакратара ЦК КПСС таварыша Леаніда Ільіча Брэжнева «Аб п'ятдзясяцігоддзі Саюза Савецкіх Сацыялістычных рэспублік», з якім ён выступіў на сумесным урачыстым пасяджэнні Цэнтральнага Камітэта КПСС, Вярхоўнага Савета СССР і Вярхоўнага Савета РСФСР у Крамлёўскім Палацы з'ездаў 21 снежня 1972 года. «У гэтым важным палітычным дакуменце, — слухна заўважаецца ў прадмове, — глыбока прааналізаваны і навукова абагульнены слаўны шлях барацьбы і перамог, што прайшлі народы нашай краіны пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі за 50 гадоў пасля ўтварэння СССР, ярка адлюстраваны сусветна-гістарычныя зарабывы працоўных усіх братніх

цыялізма». Старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Ф. А. Сурганова «У сюзор'і савецкага братэрства», Старшыні Савета Міністраў Беларускай ССР Ц. Я. Кісялёва «У адзіным саюзе свабодных рэспублік», сакратара ЦК КПБ А. Т. Кузьміна «Галіна магутнага дрэва» і іншыя.

Другі раздзел «Плады тварэння» — расказ пра сённяшнюю Беларусь, пра яе калгасы, саўгасы, заводы, пра людзей, што сваёй стваральнай працай штодня робяць чуды.

«Устаў пад Мінскам прыгажун-завод...», «Прымай, Радзіма, мільённы», «Светлагорцы», «Агульны хлеб», «Ёсць беларускі нітрон!» — нарысы, артыкулы, часам скупныя газетныя паведамленні, якія пісаліся аператыўна, па гарачых слядах падзей. Але ў іх адчуваецца пульс жыцця, дэён, якія ўваходзяць у гісторыю. Шмат гаворыцца пра герояў нашага часу. Пра сталявараў, нафта-

ЯШЧЭ ў 1958 годзе М. Рыльскі пісаў:

«Амаль усе рукі кніжкі і артыкулы, працы А. Фёдарова, І. Кашкіна, П. Топера, А. Смірнова, М. Аляксеева і многіх іншых, прысвечаныя пытанням перакладу, будуюцца на прыкладах перакладаў з італьянскай, англійскай, французскай і нямецкай моў, але не з моў славянскіх». За апошнія пяць гадоў з лішкам гадоў перакладнаўства зрабіла відавочны крок наперад. І ўсё ж нават сёння даводзіцца з немайой горыччу прызнаць: гісторыя і, асабліва, тэорыя перакладу з роднасных, а найперш блізкароднасных, моў не займае належнага месца ў працы перакладнаўцаў. І таму ўсе, каму неаб'якава пытанні мастацкага ўзнаўлення твора, напісанага на адной мове, сродкамі іншай мовы, з цікавасцю сустраклі даследаванне Э. Мартынавай «Беларуска-ўкраінскі паэтычны ўзаемапераклад» — першую такую працу ў савецкім літаратуразнаўстве.

Даследчыца выразна ўсведамляе своеасабліваць і пэўныя дадатковыя цяжкасці перакладу з блізкіх моў, і перш за ўсё з блізкароднасных, якімі з'яўляюцца беларуская і ўкраінская. Але яна як акейму прызнае наступнае: якім бы дасканалым ні быў іншамовны варыянт паэтычнага твора, некаторыя адхіленні ў ім непазбежныя, «мастацтва паэтычнага перакладу — у вялікай ступені мастацтва несіці страты і дапускаць пераўтварэнні» (Я. Эткінд). Э. Мартынава паслядоўна развівае, ілюструючы шматлікімі прыкладамі, палажэнні так званай кампенсацыйнай тэорыі: страты ў адным месцы перакла-

ду павінны кампенсаватца знаходкамі ў іншым яго месцы, у цэлым жа ён павінен аказаць на чытача такое ўражанне, як і арыгінал.

У адрозненне ад цэлага шэрагу літаратуразнаўцаў Э. Мартынава разглядае дзейнасць не асобных перакладчыкаў, а намаганні многіх асоб па ўзнаўленню творчасці аднаго паэта сродкамі роднай мовы. Так, у кнізе аналізуецца сучасны стан і

цэлым, сустракаюцца, безумоўна, адхіленні ў той ці іншы бок). Такая своеасабліваць нацыянальных паэзій не можа не накладваць сваёй адзнакі на характар украінска-беларускага ўзаемаперакладу.

Э. Мартынава ілюструе гэтую думку на шматлікіх прыкладах, у першую чаргу — на творах Янкі Купалы. У цэлым «арыгінал паэмы» «Вандароўна» ў параў-

ПАШЛЯХУ

заканмернасці перадачы на ўкраінскай мове твораў Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Максіма Танка, Аркадзя Куляшова, Пімена Панчанкі, а таксама Тараса Шаўчэнка, Лесі Украінкі, Уладзіміра Сасюры, Максіма Рыльскага, Андрэя Малышка — на беларускай.

У апошні час літаратуразнаўцы, побач з вывучэннем агульных законамернасцей, пачынаюць звяртаць большую ўвагу на своеасабліваць нацыянальных літаратур, гаворыць пра нацыянальныя стылі савецкай літаратуры — «не ў сэнсе іх «асаблівага» нацыянальнага генезісу і выключнай прыналежнасці дадзенай літаратуры», а як «адзін з аспектаў пытання пра стылі сацыялістычнага рэалізму» (Л. Навічэнка). Так, аналізуючы беларускую і ўкраінскую паэзію, яны прыходзяць да высновы, што першая — больш эпічная, рэалістычна-бытавая, у той час як другая — лірычная, рамантычна-ўзніслая (гэта — у

нанні з перакладам гучыць больш сурова, для яго характэрна веліч прастаты», тады як узнаўленне гэтага твора Т. Масэнкам — больш пачуццёвае, з ускладненай тропікай, большай колькасцю экспрэсіўных вобразаў. І. Муратаў, перакладаючы «Безназоўнае», таксама некалькі ўзвышае тон паэмы. А. Малышка ў перадачы некаторых купалаўскіх вершаў на ўкраінскай мове знімае «празаізм», а ў «Мужыку» нават зусім апускае штраф у пералікам «непаэтычных», на яго думку, арыбутаў сялянскага жыцця («Галеюць дзеці век без хлеба, падзёрты жончы чаравік, не маю грошы на патрэбу...»).

Паказальныя паасобныя пераклады твораў П. Панчанкі, які надзвычай адмоўна ставіцца да псеўдарамантыкі, залішняй сентыментальнасці, псеўдапачуццёвасці. Так, у вершы «Рамантыка» ён тонка і дасціпна высмейвае розныя стандарты, штампы «рамантыкі даўняй», суп-

Чуцен голас наш далёна, і беларускія кнігі з задавальненнем чытаюць нашы сябры ў зарубешных краінах. Гэтаксам з прыемнасцю знаёмімся мы з навінкамі польскай і нямецкай, чэшскай і славацкай літаратур. Вялікую дапамогу ў гэтым аказвае магазін «Дружба», што знаходзіцца па Ленінскаму праспекту ў Мінску. Работнікі кнігарні сталі сябрамі усіх тых, хто чытае творы зарубешных аўтараў у арыгінале.

У гандлёвай зале заўсёды ажывлена. Тут можна ўбачыць студэнтаў, выкладчыкаў вун, пісьменнікаў, — усіх тых, для каго кніга — гэта падарожжа ў краіну чудаўнага. Часта наведвальнікі звяртаюцца да Людмілы Сцяпанавы Сарновай. Яна — гаспадыня гэ-

тага кніжнага царства, бо ўжо колькі гадоў працуе тут загадчыцай. Палюбіла сваю прафесію, і ўсю цеплыню сэрца свайго да ірупіні аддае людзям, гэтаксама як і на ўлюбёных у літаратуру сяброў.

— У кніжным гандлі, — гаворыць Людміла Сцяпанавна, — я працую ўсемнаццаць гадоў. Была старшым прадаўцом, загадчыцай аддзела, а з часу адкрыцця спецыялізаванага магазіна — нязменная яго загадчыца.

І калі вам надоечы будзе магчымасць зайсці ў кнігарню «Дружба», ведайце — наведванне гэтае абавязкова запомніцца. На здымку — загадчыца кнігарні «Дружба» Людміла Сцяпанавна Сарнова.

Фота Ул. КРУКА.

Па заветах Ільіча

З імем Леніна непарыўна звязана ўся гісторыя камуністычнага саюза моладзі. Больш чым паўстагоддзя назад першыя камсамольцы Беларусі пісалі правадыру, што Чырвоны сцяг стаў для ўсёй рабочай і сялянскай моладзі адзіным сцягам, пад якім яна змагаецца і перамагае. Сёння пад гэтым сцягам у адной шарэнзе са сваімі старэйшымі таварышамі-камуністамі ўпэўнена крочаць працоўнымі дарогамі больш мільёна двухсот тысяч камсамольцаў рэспублікі.

Аб тым, як яны выконваюць ленінскія заветы, як працягваюць традыцыі бацькоў і старэйшых таварышаў і расказваецца ў кнізе Л. Максімава «Заветы Леніна і моладзь». Аўтар паказвае, як ленінскія прынцыпы дзейнасці камсамола праводзяцца ў жыцці, а творы правадыра дапамагаюць моладзі знаходзіць правільныя адказы на хвалючыя пытанні сучаснасці.

Без сур'ёзнага вывучэння, глыбокага асэнсавання ленінскай тэарэтычнай спадчыны цяжка было б удасканаліць сістэму камуністычнага выхавання маладога пакалення, павышаць узровень работы ўсіх звянаў камсамола. Л. Максімаў справядліва зазначае, што хоць аб моладзі, камсамоле Уладзіміра Ільіча гаварыў і пісаў у розныя гады, у розных абставінах, аднак усё створанае ім унутрана звязана паміж сабой і складае цэласнае вучэнне. Таму выбарчы падыход да вывучэння ленінскіх прац толькі ў сабе небяспеку страціць

Л. Максімаў, «Заветы Леніна і моладзь». На рускай мове. Мінск, «Вышэйшая школа», 1973.

нешта важнае ў тэарэтычнай спадчыне.

Каштоўнасць даследавання ў тым, што аўтар сістэматызуе шматлікія выказванні, аналізуе гістарычныя факты, паказвае, як камсамольцы і моладзь рэспублікі выконваюць наказы Ільіча, жывуць яго ідэямі. Л. Максімаў разглядае розныя формы прапаганды і агітацыі, гаворыць аб ленінскіх уроках, чытаннях і лекторыях, дыспутах, агітаходах. Іх ролі ў выхаванні моладзі.

Адначасова вялікая ўвага ў кнізе надаецца развясчэнню спроб буржуазных ідэолагаў уплываць на савецкіх юнакоў і дзяўчат, стварыць канфлікт паміж пакаленнямі бацькоў і дзяцей. Вораткі забываюць, што сіла нашай моладзі ў вернасці рэвалюцыйным, баявым і працоўным традыцыям.

Л. Максімаў таксама расказвае аб камуністычным выхаванні. Ён прасочвае, як гэтыя праблемы вырашаў Ленін, звяртаецца да сённяшніх спраў камсамолі: ударныя будоўлі, пошукі і адкрыцці вынаходнікаў, праца на самых адказных участках...

У сваёй дзейнасці камсамольскія арганізацыі кіруюцца ўказаннем Леніна заўсёды ўмець бачыць, заўважаць парасткі новага, усяляк падтрымліваць іх. І сёння актуальна гучаць распрацаваныя Ільічам прынцыпы сацыялістычнага спарорніцтва. Правільнае прымяненне іх дапамагае найбольш эфектыўна і дзейсна наладзіць працоўнае спарорніцтва на ўдарнай вахце дзевятай пяцігодкі.

Сіла камсамола ў партыйным кіраўніцтве. Уся гісторыя камуністычнага саюза моладзі ёсць пацвярджэнне гэтай неаспрэчнай ісціны.

Прынцып партыйнага кіраўніцтва Ленін лічыў галоўным для моладзі, якая імкнецца да арганізаванага ўдзелу ў рэвалюцыйным пераўтварэнні свету.

Менавіта партыйнае кіраўніцтва дапамагло на практыцы ажыццявіць ленінскі завет: «быць ударнай групай», накіроўваць энэргію, вопыт, веды на барацьбу за камунізм.

Сёлета спаўняецца 50 гадоў з дня прысваення камсамолу імя У. І. Леніна. Несмротнае імя вялікага правадыра, яго вучэнне заўсёды было і будзе для многіх пакаленняў савецкай моладзі невычэрпнай крыніцай натхнення. Жыць, вучыцца і працаваць

па-ленінску — гэта святы дэвіз пакалення сямідзесятых гадоў, якое знаходзіцца на перэднім краі будаўніцтва камуністычнага грамадства. Прыемна, што напярэдадні гэтага юбілею і выйшла даследаванне Л. Максімава.

А. БУТЭВІЧ,
Інструктар ЦК ЛКСМБ

3 КАГОРТЫ БЯССМЕРТНІКАЎ

«Бессмертники» — так называецца новая кніга Украінаўскага паэта Алексі Юшчанкі. Зборнік склаў нарысы, эпіоды, успаміны аўтара пра свае сустрэчы з многімі выдатнымі пісьменнікамі братаў Украіны. Перад чытачом паўстаюць жывыя вобразы Максіма Рыльскага, Паўла Тычыны, Андрэя Малышка, Уладзіміра Сасюры, Астапа Вішні і іншых. Гэтыя «твор-

А. Юшчанка, «Бессмертники». На Украінаўскай мове. Кіеў, «Раданьскі пісьменнік», 1974.

цы слова — бессмертнікі, у якіх шчасліва зліліся фарбы і пах роднага краю».

Такія бессмертнікі, піша ў сваёй кароткай прадмове аўтар, «непадуладны часу і забывцю».

Есць у кнізе адзін эпіод пра сустрэчы аўтара з Пят-

ром Фёдаравічам Глебкам. Называецца ён «Фарбы і слова сябра з Беларусі». Гэта шчыры, сардэчны ўспамін. Аўтар прызнаецца, што напісаў свае «радкі, каб прыгадаць добрым словам вучонага і паэта, якому было ўласціва глыбокае разуменне слова і колеру».

П. Глебка не любіў у мастацтве «нічога лішняга». Яго творы праўдзівыя, даступныя, у іх адбіўся глыбокі псіхалагізм.

А. Юшчанка з'яўляецца перакладчыкам многіх тво-

раў П. Глебка на Украінаўскую мову. Глебкаўскі «Ліст з няволі» называе ён узорам прастаты, мастацкай дасканаласці. П. Глебка ўмеў эканоміць слова і вучыў гэтай ашчаднасці іншых.

«Паэт Пятро Глебка глыбока разумеў слова. Я шмат разоў чуў ад Паўла Рыгоравіча Тычыны пра добрага паэта і знаўцу мовы Глебку. Пра яго сціпласць з гонарам гаварыла жонка Янкі Купалы Уладзіслава Фрацаўна Лудзевіч».

— Сам за сябе слова не скажа! Сапраўдны чалавечы характар!»

Так успамінае Пятра Глебку Алекса Юшчанка. Ён цытуе ўрыўкі са сваіх перакладаў паэта, глыбока захапляецца яго вялікай душэўнай прастатой і яркім самабытным талентам, што па праву стаіць у кагорце «бессмертнікаў».

Рыгор ЯЎСЕЕУ.

ВЯСЕЛЫМ ШТРЫХОМ

Сяброўскія шаржы К. КУКСО.

П. Пестрак.

П. Прыходзька.

рацьпастаўляе ім рэальную звычайнасць сапраўднага жыцця («Чырвоным засьпаны пылам рамантыкі даўняй сляды. Маскітаў раі абляпілі айвы-залатыя плады»). Пафас верша выўлены не прама, не «ў лоб», у ім «гавораць» сама форма, у тым ліку — вобразны лад творца. Што ж атрымалася ў перакладзе? А ў ім — аўтарскай іроніі як не было, больш таго: верш пачаў у пэўным сэн-

ных асаблівасцей нацыянальнай паэзіі. Хочацца толькі пажадаць, каб даследчыца ў далейшым не спыніла сваёй хораша пачатай, сур'ёзнай і карыснай размовы, а працягвала глыбей вывучаць гэту праблему. Вось некалькі яе аспектаў. Відавочна, пры ўсёй спецыфіцы беларуска-Украінаўскага ўзаемаперакладу нязменная застаецца для перакладчыка ранейшая вымога: захаванне нацыянальнай

нэсла-рамантычнага, мройна-пачуццёвага У. Сасюры ці А. Малышка — некалькі ішае. Такім чынам, пры ўсім разыходжанні нацыянальных стыляў Украінаўскай і Беларускай паэзіі жаданым будзе ўсё той жа класічны ў агульнай тэорыі перакладу выпадак, калі паэт знойдзе **свайго** перакладчыка, блізкага яму па духу творчасці. Так, як знайшоў яго І. Катлярэўскі ў асобе перакладчыка «Энеіды» —

Прынцыпова важнымі, на наш погляд, з'яўляюцца разважання аўтара пра літаральнасць і літаралізм у перакладах з міжнародных моў. Праўда, тэрмін літаралізм, які трывала замацаваўся ў перакладазнаўчых працах, яна чамусьці не ўжывае, беспадстаўна надзяляючы яго ўласцівацімі слова «літаральнасць». Аднак сама з'ява заўважана і вытлумачана слушна.

Спыняецца Э. Мартынава і на трансфармацыі паэтычнага стылю. Адаўшы належнае лепшым перакладам М. Нагнібяды твораў Максіма Танка, яна разам з тым заўважае і іх недахоп: перакладчык часта «ўводзіць экспрэсіўную памяншальную лексіку там, дзе яе ў арыгінале няма» («веснічкі перазвон» — «весняночки передвін», «у дзяўчат на галовах» — «на дзівочих голівках», «як перадаюць вадку ў спякоту ці кавалак хлеба за абедом» — «як передають водичку в спеку... чи шматочок хліба — за обідом» і г. д. Безумоўна, усе гэтыя памяншальна-ласкавыя суфіксы надаюць творам Максіма Танка неўласціваю ім танальнасць, зніжаюць з іх адценне суровай прастаты.

Гаворачы аб недахопах пры перадачы стараславянскага, Э. Мартынава падкрэслівае: «Царкоўнаславянскія перакладаўца на беларускую мову, што, несумненна, вядзе да збяднення вобразнай сістэмы арыгінала, да парушэння яго стылю». З'ява заўважана правільна, аднак ёй, на жаль, не дадзена належнае вытлумачэнне. Чаму такое здарэцца? Ці не таму, што пласт стараславянскага, які з даўняга часу застаўся ва Украінаўскай, і яшчэ боль-

шай ступені — у рускай мовы, у беларускай амаль поўна адсутнічае? Па ўсёй верагоднасці, так. Канечне, неперакладных твораў не бывае, ёсць толькі творы не перакладзеныя. Таму даследчыцы вярта да гэтага задумача над такім пытаннем, надзвычай важным для практыкі нашага перакладу: калі нельга проста перакладаць стараславянскія, то чым жа лепш іх замяніць, якія моўныя рэсурсы (лексічныя, фразеалагічныя, сінтаксічныя) выкарыстоўваюць перакладчыкі, каб надаць вершаванаму радку туго ж узніскасць, адметнасць, якую дзякуючы славянскім маюць украінаўскія і рускія арыгіналы?

Дарэчы, у гэтым, а таксама ў вырашэнні некаторых іншых пытанняў даследчыцы дапамагла б практыка руска-беларускага і руска-Украінаўскага ўзаемаперакладу — хаця б у форме спародных зваротаў да яе. Скажам, многас маглі б падказаць Купала, Колас, Куляшоў, якія сутыкнуліся ў свой час з неабходнасцю перадачы на беларускай мове стараславянскага, калі натхнёна і царліва пераадолявалі сілу супраціўлення пушкінскага і лермантаўскага слова.

І яшчэ адна, прыватная, заўвага. Аўтар, безумоўна, абмовілася, гаворачы: «Не раз адзначалася непасрэднае ўспрыняцце беларускай паэзіі Украінаўскай, а Украінаўскай — беларускай». Але ж вядома, што беларускі чытач, за рэдкіх выключэнняў, чытае Украінаўскую літаратуру (як і Украінаўскі — беларускую) не ў арыгінале, а ў перакладзе на родную ці рускую мову. Іншая рэч — руская літаратура, руская паэзія.

Вячаслаў РАГОЙША.

ЎЗАЕМАПЕРАКЛАДУ

се агітаваць за... псеўдарамантыку!

Дымацца зялёныя

горы —
Хочь лусту на снеданне
рэж,—

з добрай доляй іроніі, свядома зніжаючы малюнак, гаворыць паэт.

Задимлені гори імлісты

Звисаюць відніннм

мереж,—

не ў лад паўтарае за ім І. Ганчаренка, яўна не заўважаюць таго, што прыдае панчанкаўскім радкам адценне таннай экзотыкі. А менавіта ж супраць яе і накіраваны верш Панчанкі..

Прыклады, якія прыводзіць Э. Мартынава, яе назіранні — цікавыя і павучальныя. Яна ўпершыню так шырока, на такім багатым самага рознага матэрыялу паказала нам адну з арыгінальных уласцівасцей беларуска-Украінаўскага паэтычнага

ўзаемаперакладу, выявіла залежнасць яго ад канкрэт-своеасаблівасці арыгінала.

Як гэтага дабіцца, як пераадолець сілу супраціўлення нацыянальных паэтычных традыцый? Ці заўсёды і ўсюды гэта магчыма? У кнізе «Беларуска-Украінаўскі паэтычны ўзаемапераклад» адказу на гэтыя пытанні пакуль што няма. Думаецца, аднак, што выхад падказвае сама практыка перакладу. Так, не ва ўсіх беларускіх паэтаў аднолькава моцныя эпічны, рэалістычна-бытавы пачаткі, як ва Украінаўскіх — лірычны, рамантычна-прыўзняты. Адсюль Украінаўскаму ў пэўнай меры лягчэй перакладаць Купала, Танка (ранняя творчасць) ці Вялюгіна і цяжэй — Коласа, Панчанку або Куляшова. Разам з тым мае значэнне не толькі тое, каго перакладаюць, але і хто перакладае. М. Рыльскі як паэт-перакладчык, з яго імкненнем да эпізацыі малюнака, дакладнасцю рэалістычных

дэталей, — гэта адно, а ўз-беларуса Аркадзя Куляшова.

Э. Мартынава нязменна і паслядоўна прытрымліваецца прынцыпаў тэорыі рэалістычнага перакладу, удакладняе і паглыбляе гэтыя прынцыпы. Поўнаасцю апраўдаваць гэтыя прынцыпы на практыцы яе метадыка дыялектычнага аналізу перакладаў твораў пэўнага паэта — у іх руху, сувязях з эвалюцыйнай творчасці пісьменніка, яе стылявымі відзмяненнямі. Даследчыца параўноўвае, калі гэта неабходна, некалькі перакладаў аднаго і таго ж твора, даволі востра выступае супраць частай яшчэ практыкі перакладу творчасці аднаго паэта «скопам», адначасна дзесяткам перакладчыкаў. У гэтай сувязі яе станоўчую ацэнку атрымлівае праца перакладчыкаў «адналобаў» — А. Куляшова («Заветная крыніца» А. Малышка), А. Малышка («Лірыка» Янкі Купалы), М. Нагнібяды («Мой хлеб надзённы» Максіма Танка).

ГЛУХА, працягла і страшнавата грашчаў лёд. Ён ужо быў моцны, шэравата-сіні, з каламутнымі пісягамі, і па ім мо на ўсё возера прабягалі глыбокія грэшыны. Раптоўна, з рэхам, быццам артылерыйскі залп, вухкала пад нагамі, палахліва кідаліся ўбакі статкі маладых акунькоў, шыраў углыбіню ўстрыжованы шчупак, а Зубоўскі, седзячы на складным парусінавым крэселку каля круглай, роўненька пракручанай палонкі, канстатаваў:

— Звычайная фізічная з'ява. Замярзаючы, вада расшыраецца...

Клімец касавурыўся на яго, спадзеючыся знайсці адзнакі жартаўлівасці. Шчокі Зубоўскага памідорынамі кругліліся з каўняра, ён вінавата кхекаў і лез напраўляць сваю вуду.

— Паспрабаваць хіба на гарох? — нібы просячы дазволу, паглядзеў на Клімца.

— А што, паспрабуеце, — азваўся той. — Недарэмна ж цэлы вечар учора рыхтавалі гэтую нажыўку...

— А вы, Іван Панкратавіч? Вось пабачыце, лепш возьмецца...

— Ды не, я ўжо лепей па-свойму... Я з праварным матылем... Ды вось яшчэ на жыўца кіну...

Ківок Клімцовай вуды міргнуў, таргануўся, потым яшчэ раз, ужо мацней, рукі адразу наспрыжыліся, наструніліся, коротка і рэзка тузанулі за лёску, і адразу адчулі прыемна тугі цяжар. Ну, а цяпер плаўна і хутка наверх, акуратна, каб не зблытаць лёску, — і вось яна, здабыча, лалны-такі, большы за далонь, акунь.

Клімец аспярожна знаў яго з кручка, кінуў на лёд, дзе ён забіўся, заскакаў, а потым аціх, суртгава варушачы жабрамі, хапаючы ротам смяротнае для яго паветра. Краем вока сочычы за ім, Клімец насаджваў новага чарвяка, па звычцы плюнуў на яго, кінуў у палонку, лішняю лёску накруціў на катушку вуды. Змерзлі, закалелі пальцы, і ён сунуў іх у цёплыя футравыя рукавіцы. Потым падумаў, зніў рукавіцы, дастаў з кажука пачак «Беламору», закурыў. Акунь усё яшчэ трапяталася на лёдзе.

— Паслухайце, Ягоравіч, вы ніколі не цікавіліся іхтыялогіяй?

— Барані вас божа, Панкратавіч, — замахаў рукамі Зубоўскі. — Тут бы хоць за сваёй галіной паспяваць...

— Шкада... А то б мы з вамі маглі паладзіць навуковую дыскусію, седзячы кожны над сваёй палонкай... Ну, хаця б наконт дэмпфернасці пярыва рыб...

— Прабачце, — закхекаў Зубоўскі, — наконт дэмп... чаго?

— Дэмпфернасці... Гэта здольнасць рыбы прыгінацца ў залежнасці ад змянення мясцовага ціску ў тым ці іншым участку цела. Аб'ект асабліва цікавасці сучаснай біялогіі. Разумеце, калі рыба рухаецца з вялікай хуткасцю, пругкія, спружынавыя пакрывы яе цела маюць вялікую перавагу параўнанні з цвёрдымі, напрыклад, карпусамі ладводных лодак. Дык вось, рабіліся спробы змяняць іх мяккімі...

Зубоўскі лягнуў сабе па калене.

— От жа, скажы... Не спыняюся дзівіцца вам, Іван Панкратавіч. Кампетэнтнасць у любой галіне... Калі толькі паспявае сачыць за ўсім?

Казаў гэта Зубоўскі як бы незадаволеная, і невядома, чым ён быў незадаволены — ці то Клімцовай кампетэнтнасцю, ці то сваёй недасведчанасцю. Таму Клімец быў спачатку паморшчыўся ад непрыхаванай хвалебнасці, а потым, паглядзеўшы на пахмурны твар Зубоўскага, засмяяўся.

— НАШ! Чулі пра такую штуку? Навуковая арганізацыя працы. Каму, як не нам, паказваць тут прыклад?

— Згодзен! Цалкам з вамі згодзен! — Зубоўскі разам з крэселкам павярнуўся ад сваіх палонак да Клімца. — Вы мяне правільна зразумеце... Тут я абсалютна аб'ектыўны і скажу вам у вочы... Як ні круці, а да вашага прыходу мы і не ведалі пра гэтую самую навуковую арганізацыю працы...

Зубоўскі гаварыў узрушана, пераканаўча, з ім-пэтам, і Клімец адразу засумаваў. А раней жа яму падабалася, калі Зубоўскі, папрасіўшы прабачэння за тое, што будзе гаварыць адкрыта, тое, што думае, пачынаў выкрываць недахопы ў іхнім адзеле. Але як высвятлялася, недахопы гэтыя былі да прыходу Клімца, а цяпер іх быццам бы і ў паміне няма, і гэта прыемна было чуць Клімцу, і здавалася, што гаворыць сапраўды шыра зацікаўлены чалавек, які не пасаромеецца, не пабаіцца сказаць праўду і пра яго, Клімцова, прамашкі.

«Дык, можа, ты і сапраўды таленавіты арганізатар, — сказаў сам сабе Клімец, — можа, ты наогул не здольны рабіць памылкі? Цікава, што наконт гэтага думае Зубоўскі?»

Яму прыйшла дураслівая думка спытаць пра тое Зубоўскага, але нетактоўна было б перапыняць ягоную палымяную прамову, тым больш, што той пераклоччыўся на крытыку аддзела сістэматыкі, якім загадваў даўні Клімцоў праціўнік — прафесар Рудовіч. Гэта была дзіўная варожасць, бо ніколі навуковыя шляхі іхнія не сутыкаліся і нават блізка не падыходзілі адзін да аднаго. Проста гадоў пятнаццаць назад на адной канферэнцыі Клімец жартам назваў Рудовіча і яго калег карабейнікамі. З-за чаго тут было крыўдзіцца, Клімец і цяпер не можа зразумець. Проста, відаць, прарвалася даўняя чалавечая непрыязнасць паміж імі, выявілася крайняя розніца іх навуковых метадаў і, наогул, калі можна так сказаць, творчых темпераментаў. Праўда, слова «творчы» ў Клімцовым уяўленні анік не даласоўвалася да сухога педанта Рудовіча, які ў біялогіі займаўся адной толькі бухгалтэрыяй. І тым не менш, ён, дзе толькі мог, стараўся абяславіць Клімца, яго ідэі, працы...

Але ліха з ім, з Рудовічам... Вось толькі незразумела, чаму гэтак налятае на яго Зубоўскі, які,

ведаў Клімец, меў звычай не псаваць добрых адносін ні з кім...

— Ягоравіч, у вас клюе... Ды не, вунь на той, на гарошыне...

Зубоўскі кінуўся да вуды, таргануў яе, але позна, бо калі выцягнуў лёску, то гарошыны ўжо не было.

— Вось бачыце, як шкодна на рыбалцы ўспамінаць службовыя непрыемнасці, — сказаў Клімец. — Паслухайце, Ягоравіч, а што, між іншым, вы асабіста не падзялілі з Рудовічам?

Зубоўскі хуценька заміргаў рыжаватымі вейкамі і нават выпусціў з рук гарошыну, якую наважыўся начапіць на кручок.

— Я? Хм... Кхе... Кхе... Ну... я ведаю, як ён нападае на вас, а, значыць, і на наш аддзел... Так што як патрыёт...

— Не, слова «патрыёт» тут не падыходзіць. Лепей так: як абаронцы адной ідэі. Бачыце, як грозна гучыць...

Ён цяпер забавляўся разгубленасцю Зубоўскага, каб заглушыць гэтым раптоўнае пачуццё грэблівасці да свайго кампаньёна па рыбалцы, да свайго калегі па рабоце, да свайго падначаленага. Магчыма, гэта грэблівасць была ад таго, што на дзюбачы носі ў Зубоўскага павісла кропля, і ён не заўважаў гэтага. Клімец перавёў позірк на ягоныя рукі, якімі ён намагаўся насадзіць на кручок

Яўген РАДКЕВІЧ

САСЛУЖЫЎЦЫ

УРЫВАК З АПОВЕСЦІ

гарошыну, на чырвоныя, скурчаныя палыцы, тоўстыя і няўклудныя, і падумаў, што Зубоўскі, мусіць, не такі ўжо вопытны рыбак, якім хацеў паказацца перад ім, Клімцом. Вунь, як няўмела трымае кручок, як марудна праколвае гарошыну...

А гэтак грунтоўна, з веданнем справы рыхтуецца да кожнага выезду на рыбу, запасаецца самай рознай нажыўкай, здабывае нейкую неверагодную снасць, расказвае пра такія спосабы лову, пра якія не кожны рыбак ведае. Вось раіць паспрабаваць на жэрліцу, кажэ, вельмі цікава... Магчыма, магчыма... Толькі Клімцу падабаецца сама ідэя рыбнай лоўлі, сама ідэя, настрой яе, стан душы. Вядома, якому рыбаку не хочацца злавіць метровага шчупака або ляшча, які не пралез бы ў палонку, але перш за ўсё — ідэя.

Вось зноў нешта клінула, аспярожна пацягнем — цяжкавата, дальбог, цяжкавата. Ага, падлешчык — добра, ідзі на лёд... Трэба падняцца, сабраць у вядзерца рыбу, а то прымерзне, не возьмеш потым... Вось зараз ён зробіць гэта, насадзіць матыля і зробіць...

Клімец толькі паспеў падумаць так, як падняўся са свайго крэселка Зубоўскі, узяў вядзерца, пайшоў збіраць ягоную рыбу.

«Ну і ну», — толькі і сказаў сам сабе Клімец і чамусьці ўспомніў, як сёння перад абедам абразліва кінуў яму Сашка: лёкая, маўляў, з сабою прывёз. А і праўда, нешта падобнае: вось не паспеў падумаць, каб сабраць рыбу, а ён ужо тэпае з вядзерцам.

Клімец сярдзіта паварушыўся, прыгадаўшы сённяшняю сутычку з Сашкам, хацеў, як звычайна, запусціць яго-небудзь абразлівае слова ў адрас гэтага ахламона. Але паглядзеў на Зубоўскага, які з крэткам, прытрымліваючы адной рукой акуллары, збіраў рыбу, і нечакана падумаў, што Сашка ў чымсьці меў рацыю.

— У-у, гляньце, колькі вы налавілі, — задаволеная гуў Зубоўскі. — Акуні ды падлешчык які ладны, з паўкіло пацягне.

— Што ж вы хочаце, Ягоравіч, — стары рыбак. Я ж нарадзіўся і жыў каля возера, як сябе помню — з вудаў хадзіў па беразе... А вы даўно гэтай справай захапіліся?

— Ды як вам сказаць... У мяне таксама стаж багаты, толькі часу ўсё не было дый кампаньёна добрага, пакуль з вамі не сутыкнуўся... Для рыбы патрэбны добры кампаньён, ці не праўда?

Ён неяк лісліва зірнуў на Клімца, быццам праціў нечага. Клімец здагадаўся — чаго: пацвярджэння таго, што менавіта ён, Зубоўскі — гэты добры кампаньён, з якім і пагаварыць ёсць пра што, які і ў справе рыбацкай шмат разумее і наогул чалавек на ўсе сто.

Ён паставіў вядзерца паміж сабой і Клімцом, сеў па сваё крэселка, пацёр рукавіцай нос і шчокі.

— Прып'якае, халера, марозік... Але добра! Такае характава вакол, спакой... І толькі падумаеш іншы раз: колькі табе яшчэ давядзецца любавання гэтым? Бр-р... Не хочацца, ой, як не хочацца, Панкратавіч, развітвацца з белым светам... І, ве-

даецца, бывае, думка прыходзіць: а навошта наогул усё гэта, калі яно некалі перастане існаваць для цябе?.. Навошта?»

— Ага, ага, зачэпіла, значыць, вечная праблема? — Клімец зарагатаў: — Гэта вам адплата за рыбу. А як жа! Гляньце, колькі мы жывых арганізмаў адправілі на той свет — і вось вам, як адплата, прыходзіць думкі пра канец і нашага жыцця...

— Жартуеце... — сумна паківаў галавой Зубоўскі. — А я сапраўды часта пра гэта думаю...

Клімец нічога не сказаў, толькі гмыкнуў. Не было ахвоты пускцца ў доўгую, не надта вясёлую дый непатрэбную цяпер гаворку наконт сутнасці ці марнасці быцця, гаворку ў нейкім сэнсе банальную. Ён і сам неаднойчы думаў пра ўсё гэта, некалі яго пакутліва непакоіла думка пра непазбежны канец, яна і цяпер, сказаць праўду, не прыносіць святочнага настрою, але цяпер, здаецца яму, ёсць у ягоных разважаннях і адчуваннях пэўная яснасць, і яна прыносіць спакой.

І таму не проста дзіўна чуць: навошта, маўляў, усё гэта, калі для цябе яно не будзе існаваць праз нейкі час?.. Пад іншы настрой выдаў бы тое-сёе ў адказ. А цяпер не хочацца...

Журботна выгладзіла сагнутая над палонкай грузная прыгорбленая фігура Зубоўскага, і Клімец насмешліва перасмыкнуў губамі. Ай-й-й-й, браце Зубоўскі, як жа гэта ўліць, як далусціць, што вось цябе не стане, а жыццё будзе працягвацца, ісці поўным ходам. Найвялікшая трагедыя! Несправядлівасці! А каб цябе, каб цябе... Такі бяздумны эгаізм... Корань жыццёвай пошласці, якая раз'ядае, губіць лепшыя памкненні...

Яшчэ ў маладосці, калі займаўся лясной селекцыяй, Клімец з нязменнай гордасцю думаў, што менавіта ў ягонай непрыкметнай прафесіі мае прамы сэнс увогуле даволі абстрактнае паняцце «працаваць для будучага». Бо тыя квольцы парасткі вхоў і сосны, пра здароўе і сілу якіх ён дбаў, будуць дарослымі дрэвамі толькі пасля яго смерці, і толькі нашчадкі змогуць у поўнай меры ацаніць плён яго працы. І вось такая адчувальная сувязь з заўтрашнім днём прывучала разглядаць сябе самога неадрыўна ад сваёй работы, і заўсёды радавала.

Вядома, ён мог бы падзяліцца сваімі думкамі з Зубоўскім, але чамусьці адчуваў, што не зможа яму давесці іх, а той не зразумее, хоць тут жа ўхваляць ясную галаву Клімца, наспявае дыфірамаваць, ды з такім выглядам, што сапраўды паверыць...

А верыць трэба не дыфірамбам, не дыфірамбам... Верыць трэба фактам, учынкам, чалавечым вачам, спакойнаму, разважліваму голасу. І яшчэ самому сабе — шчыраму, прыдзірліваму, строгаму да сваіх слоў і ўчынкаў... І калі так вось паглядзець на сябе: хто ты ёсць цяпер, таварыш Клімец, прафесар, доктар біялагічных навук?

Значыць, так... Леташняй восенню ты пакінуў універсітэт, дзе пратрубіў дваццаць два гады — чытаў лекцыі студэнтам, зрабіў тысячы эксперыменты, напісаў працы, якія высока ацэнены калегамі, якія прынеслі імя, дабрабыт, якія можна лічыць сумленнымі і грунтоўнымі.

Дык што завабіла цябе ў новыя калектывы, да новых, па сутнасці, навуковых праблем? Спакусіла іх навізна, большыя прастора для эксперыментальнай дзейнасці? Няхай так... Запішам гэта ў актыў, пад графой «бескарыслівая любоў да навукі»... Між іншым, без усялякіх там смяшкоў, гэта, відаць твая самая моцная графа. Колькі разоў здаралася, што ахвяраваў і дабротамі жыцця, і кар'ерай дзеля таго, каб пагнацца за журавом у небе. І насуперак самым змрочным прагнозам, лавіў іх, журавоў сваіх, лавіў...

Любоў да біялогіі прыйшла ў маленстве, у школе, магчыма, перадалася ад бацькі, патомнага лесніка, які толькі і ведаў з граматы што раслісца. Затое сына сам павёз у лесатэхнічны інстытут. Гэта было да вайны, за тры гады да яе, так што давучацца давялося пасля перамогі, студэнтам даношваць вайсковыя гімнасцёркі. Вайна паглыбіла веды ў будучай спецыяльнасці: як зімой сорака другога года перайшоў лінію фронту з дыверсійнай групай «Маскоўскі камсамалец», так і заставаўся ў лесе да сорака чацвёртага, пакуль з партызанскага аэрадрома на Любаншчыне не адправілі на Вялікую зямлю ў беспрытомнасці. Пры сутычцы з чыгуначнай аховай куля прабіла левы бок грудзей мо ў двух якіх міліметрах ад сэрца...

Ачуняў, выкарабкаўся з кіпчэй смерці, пайшоў давучацца. Ай, як жа было любя потым хадзіць па ціхіх лясах, як жа хацелася хутчэй зноў прывесці іх у парадак, вылечыць, загаць страшэнныя раны! Яны ж таксама слаўна паваявалі, родныя беларускія лясы, баранілі, кармілі, хаваці народнае войска, а супраць ворага ішлі наступам, і ён сек, карчаваў, выпальваў, калечыў мінамі ды снарадамі...

Незаўважна захапіла новая навука — фізіялогія раслін, паланіца таямніца зялёнага лістка, мудры і магутны механізм пераўтварэння сонечнага промяня ў жыватворную энергію хларафіла.

Ён паступіў у аспірантуру. І пасля яе — дваццаць два гады — на адной кафедры, спачатку навуковым супрацоўнікам, потым — загадчыкам.

Вельмі шкадавалі і яго калегі і студэнты, калі даведліся пра рашэнне перайсці ў акадэмію... Але нічога з сабой ён не мог зрабіць — і вінавата ў тым была яго даўняя сімпатыя да матэматыкі, якая нос у нос сутыкнула з элегантна вытанчаным панам Матэматычным Аналізам. У Акадэміі навук гэты пан прыжыўся больш трывала, тут арганізавалі нават спецыяльны аддзел, і калі прапанаваў яго ўзначаліць Клімцу, ён ужо не меў сілы адмовіцца.

Тут і сутыкнуўся з Зубоўскім, які таксама займаўся фізіялогіяй раслін, узначальваў лаба-

Дмітро ПАЎЛЫЧКА

Україна

Ч А С

Калі набіраюць сцягі эпохі
Новага ветру і вышыні,
Думай, што ў ты павінен хоць трохі
Свет гэты змяніць.
Ты, што на цёмнай мазольнай далоні
Чытаеш радкі абавязкаў і праў.
Ты, што ў любові,

а не ў праклёне
Сэрца свайго імкненні сабраў.
Ты, што ўзносіш сонца высока,
Ты, што гарыш на нябачным агні.
Ты, што няпраўду бачыш, як сокол
Бачыць гадзюку ў траве з вышыні.
Ты, чья песня, як промень агністы,
Уладна ляціць у блакітны прасцяг.
Ты, што нясеш імя камуніста
Не як парасон, —

а як сонечны сцяг.
Сёння да працы аднолькава здольны
Рукі,
І думкі,
І словы твае.
Толькі ў тваёй непрыгладжанай долі
Час ажыве.
Не, не ад часу цягнуець даты,
Стыгне душа, іржавее пяро,
Час — толькі тое, што можаш аддаць ты
Людзям на ішчасце і на дабро.
Не ў сівізне, не ў глыбокіх маршчынах, —
У працы, змаганні час паўстае.
Час адчувае той, хто Радзіме
Да кроплі бясмерце сваё аддае.

Пераклаў А. ЕМЯЛЬЯНАУ.

Міхаіл ГЛАЗКОЎ

Расія

ВЕРШ ПРА БРАТЭРСТВА

Мы ездзім у аўтобусе
пад Мінскам.
У вёсках і ў цэхах
гучаць радкі
На беларускай, рускай,
украінскай —
На братніх мовах,
што жывуць вякі.
Нас сустракаюць, як сваіх і блізкіх,
Ад сэрца,
са славянскай дабратай.
...Мы ў вёсцы
да падножжа абеліска

Паклалі кветкі памяці жывой.
На мармуры — спіс.

Сумная даведка:

Смірноў, Калоеў, Басаў, Галаўня,
Яшчэ Смірноў, Натараў.
Горбаў, Кветка...

Дыхнула зноў гарачынёю дня
І бою,

што грымеў тады набатам
За гэтую аколіцай сяла.
І мне здалася, бачу:

за камбатам —
Штыкі наперавес —
ідуць салдаты.

На подзвігі Радзіма іх вяла
З Дняпра і Волгі,

з Камы і Урала,
І помняць іх у гэтай старане...
Бабуля побач слёзы выцірала,
Дайшло яе прызнанне

да мяне:
— А мой сыноч
пад Курскам пахаваны...
Усмешку помню і яго хаду,
У адзіноце пасівела рана,
Магілку б паглядзець,

ды не дайду.
А, можа, хто пад Курскам
скора будзе?

І плача.
Мы суцешыць не змаглі...

О, колькі гора
вынеслі вы, людзі,
Якую вы вайну перажылі!
Сагрэты ўсе мы

ласкай мацярынскай
Жыць нашай дружбе
тысячы вякоў...
Гучаць радкі пра родны край
пад Мінскам
На беларускай, рускай,
украінскай —
Адзінакроўнай мове трох братоў.

Гілемдар РАМАЗАНАЎ

Башкірыя

КВЕТКІ БЕЛАРУСІ

Сустрэчу помню на пероне Мінскім.
І на дарозе ў Брэст да цемнаты
Трымалі дзеці кветкі — дружбы іскры.
Як сімвал нашай брацкай дабратай.
Я наглядзеўся ружаў і мімозаў,
І столькі ў памяці нямых пустынь!

І, як зямлі маёй сатлелай слёзы,
Мне кветкі твае бліскалі, Хатынь.
І, ажываючы ў дружбе нашай,
Глядзяць вачыма кветак на мяне
Аж два мільёны беларусаў пайшых
У жорсткай і вялікай той вайне.
Яны мне родныя браты і сёстры.
На чвэрць вайной падкошаны іх край.
Ад сінх кветак смуткам, бодем вострым
Мая душа запоўнена праз край.
Як памяць маці, чуйна і нягнутка,
І чыстыя, як парасткі жыцця,
Стаяць пад светлым небам незабудкі —
То кветкі, што не знаюць забыцця.

Пераклаў Ю. СВІРКА.

Леанід ПЕРВАМАЙСКИ

Україна

З Я З Ю Л Я

Ляжыць салдат пад лесам, на травах,
на пяску
Над ім кве зязюля, кве яна ў ляску.
Жыццё альбо пагібель вяшчуе юнаку?
Пачаў салдат пытацца, пачаў салдат

тужыць:
— Хоць і не наша справа, зязюля, варажыць.
Але скажы мне праўду, ці доўга буду жыць?
Зязюля закувала, а тут пачаўся бой,
Лятаюць, свішчуць кулі, бы пчол вясёлы

рой,
Лятаюць нізка-нізка над самай галавой.
Пачуў салдат зязюлю — кукнула раз яна.
— За год, — салдат падумаў, — закончыцца

вайна,
У мяне ж пад Запарожжам ёсць дзеўчына
адна.
Кве яшчэ зязюля, а сэрца ў дзве струны
У грудзях салдата іграе, і сніць ужо ён сны:
— Вазьму яе за жонку, калі прыйду з вайны!
І вось ужо зязюля кукне ў трэці раз.
— У трэці раз, — падумаў салдат, —

у добры час,
На трэці год, я знаю, што будзе сын у нас.
Ісці ў атаку трэба, і ўстаў салдат з зямлі,
Зайгралі поруч кулі сярдзіта, як чмялі...
Дарма — кве зязюля ў густым лясным галлі!
Кве ў чацвёрты, пяты, і ў шосты раз кве,
А сэрца гэтак моцна салдату ў грудзі б'е.
Кукнула зноў зязюля, ды ён не ўчуў яе.
Бо праспявала куля і ўпаў ён на пяску...
Кве ў кве зязюля — нястомная ў ляску
Пра радасці, якія не стрэў ён на вяку.

Пераклаў А. ЗАРЫЦКІ.

раторыю, дзе даследавалася біяхімічная прыро-
да пігментацыі і дзе, як даведаўся Клімец, даволі
шырока прымянялася матэматычнае мадэліраван-
не, прычым, ініцыятарам яго быў сам Зубоўскі.
Пры знаёмстве з ягонай лабараторыяй Клімец не
ўтрымаўся ад пахвальных слоў — гэтак усё тут
было акуратна, чыста, дакладна размеркаваны
абавязкі, адчуваўся парадак, строгае арганіза-
цыя, дый праблемы распрацоўваліся салідныя,
надзённыя.

Зубоўскі тады з дасведчанасцю загаварыў пра
апошнія працы Клімца, пахваліў іх, заадно вы-
казаў надзею, што пры новым кіраўніцтве будзе
наладжана каардынацыя розных даследаванняў,
каб не распаляліся сілы на другарадных прабле-
мах. Гаварыў ён разумна, спадабаўся Клімцу ад-
разу, і калі потым хто небудзь з супрацоўнікаў,
якія добра ведалі Зубоўскага, пачынаў ядвіта
гаварыць пра ягоныя незвычайныя здольнасці да
адаптацыі — большасць чамусьці карысталася
менавіта гэтым тэрмінам, — Клімец пасмейваўся
і лічыў, што Зубоўскага тут недалюбляюць за
яго прыхільнасць да парадку і строгай арганіза-
ванасці ў рабоце. Што зробіш, многія вучоныя,
асабліва з моладзі, грашылі ўзнёслай неахайнас-
цю і раскіданасцю, якая лічылася ледзь не пры-
метай геніяльнасці...

Аднойчы Зубоўскі загаварыў пра рыбную лоў-
лю і так распаліў Клімца расказаў пра ўдачлі-
выя рыбныя мясціны, што тут жа было вырашана
на ў бліжэйшую пятніцу паехаць разам на раз-
ведку гэтых мясцін. Адна з іх, якую ўпадабаў
Клімец, была тут, гэтая выратавальная станцыя,
гэтая возера.

Толькі навошта старасца ніжэй сагнуць спіну
перад ім Зубоўскі, навошта гэтак хоча дагадзіць,
адгадаць любое жаданне? Ды нават, каб Клімец
захацеў зрабіць якую непрыемнасць яму, то про-
ста не знайшоў бы да чаго прычэпіцца... Можна,
гэта проста празмерна развіты інстынкт самаза-
хавання? Расказвалі ж, помніцца, нібы са сваімі
былымі начальнікамі, якіх панізілі альбо зволь-
нілі, Зубоўскі не вітаецца. Зробіць выгляд, што
не заўважаў альбо пераходзіць на другі бок ву-
ліцы... Магчыма, і з ім, Клімцом, робіць выгляд,
быццам нішто яго гэтак моцна не цікавіць, як
рыбная лоўля. Хаця, можа, і праўда цікавіць,
хто ведае... Але наступны раз Клімец з ім не па-
едзе, не. Збірэцца сам, кіне пару вудаў у машы-
ну — і на некалькі гадзін адскочыць куды-не-
будзь, дзе ніякіх табе знаёмых, ніякай утульнас-
ці, ніякіх непрыемных размоў і сутычак.

— Як вы, Ягоравіч, — не прымерзлі яшчэ да
леду? — спытаў ён.

— Ды не, цярэць можна, — шмыгнуў Зубоў-
скі чырвоным носам.

— А мне дык нешта надакучыла...

— Тады, можа, давайце збірацца?

«Вось, адразу ж і гадзіўся, — адзначыў сам
сабе Клімец. — Якая б любоў ні была да рыбы,
але калі начальства пажадала...»

— А можа, хочаце яшчэ крыху пасядзець?

Зрэшты яго за шклом акулараў разгублена за-
мітусіліся, зыркнুলі на Клімца, потым на палон-
кі, зноў на Клімца, на імгненне сталі цвёрдымі і
патанулі ў дабрадушнай усмешцы.

— Дык у самога ў вас ёсць пэўнае жаданне ці
не? Вы ж ведаеце, я чалавек кампанейскі, магу
падтрымаць любую прапанову...

Наўмысна патакаючы ягонай адкрытасці, Клі-
мец, нібы жартам, заўважыў:

— Не кажыце, Ягоравіч, наконт любой прапа-
новы...

— А што! Галоўнае, каб была згода і мір...

— Хіба вы такі міралюбівы чалавек?

— Як бы там ні было, Панкратавіч, а ў Інсты-
туце ў мяне няма ворагаў, — ледзь не з гонарам
сказаў Зубоўскі.

— Вось як! — Клімец нахіліўся, узяў вуду,
пачаў накручваць на катушку лёску. — Ну, а я
вам скажу, што нават у нашым аддзеле ёсць лю-
дзі, якія не падта прыхільна гавораць пра вас.

Зубоўскі глыбока, шумна ўздыхнуў, таксама
нахіліўся, узяў і пачаў зматваць вуду.

— Э-эх, Іван Панкратавіч! Стань ты хоць анё-
лам, а для ўсіх люб не будзеш, Асабліва ў
нашым вучоным асяроддзі, дзе кожны задаволе-
ны толькі сабой і незадаволены тым, як ставіцца
да яго кіраўніцтва. А я проста працую — і ўсё...

— Праўда, працуеце вы добра, — сказаў сур-
ёзна Клімец, але ў ягоных словах Зубоўскі пачуў
незакончанасць, устрыжана ўскінуў галаву.
Нейкае запытанне гатова было сарвацца ў яго з
языка, але ён стрымаўся. Падняўся са свайго
крэселка, пайшоў да другой палонкі, пачаў збі-
раць снасці.

Клімец зразумеў: ён хацеў спытаць пра тое,
што не дэгабарыў Клімец, але, пэўна, у апошні
момант стрымаўся. Сапраўды, чалавек гэты ліш-
няга не скажа.

— А чаго баяцца — якіх плёткаў, якіх злამыс-
нікаў — таму, хто ўмее працаваць, га, Ягоравіч?
(Заканчэнне на 10 стар.).

„РУИНЫ СТРАЛЯЮЦЬ...“

...І ПРА НАШЫ БАЯВЫЯ СЦЕЖКІ

Шматсерыйны тэлевізійны фільм «Руіны страляюць...» моцна ўсхваляваў мяне. Мабыць, таму, што баявы шлях, які прайшлі яго героі, вельмі падобны і на мой. Асабліва палкоўніка Нічыпаровіча... Аказваецца, ён камандаваў дывізіяй на Заходняй граніцы пад Бельскам, дзе служыў я і дзе на нас вайна нахлынула. Магчыма, мы разам прабіраліся з баямі на Усход. Магчыма, бо ў той час я не ведаў гэтага мужнага чалавека. І толькі цяпер сустрэўся з ім на блакітным экране.

Мне, як военнаму чалавеку, Імпануе тое, што ён, экранны палкоўнік Нічыпаровіч, смяло ўсе нягоды цяжкага сорака першага праносіць вернасцю свайму службоваму і грамадзянскаму абавязку, што, нягледзячы на складаную сітуацыю, згуртавае і цэментуе астатні дывізія, асабістым прыкладам «запальвае» байцоў на ратны подзвіг. «Прысутнасць» палкоўніка Мінска вайскавай часці з ле арганізацыяй, дысцыплінай натхняла, безумоўна, падпольшчыкаў беларускай сталіцы. І пра гэта пераканаўча сказана ў фільме. Нас, гледачоў, радуе, калі Ісай Казінец сустракаецца нарэшце з Нічыпаровічам. Усталяваецца сапраўдная баявая садружнасць партыйнага работніка і прафесійнага военнага. Гэта не толькі мастацкая знаходка аўтараў фільма, а і вельмі данладны аспект вывучэння гераічнага вопыту барацьбы за перамогу над фашызмам.

Выканаўцы гэтых ролей такія пераканаўчыя, што іх успрымаеш як кінематаграфічныя вобразы, цалкам адпаведныя жыццёвым прататыпам. Мабыць, калі нас, удзельнікаў і сведкаў тых падзей, пераконвае дакументальны характар гэтай эпопеі, то для людзей маладзейшых за нас «Руіны страляюць...» — гэта і сапраўды абпалены вайной жывы дакумент, адрасаваны ў будучыню. Так, трэба падзякаваць стваральнікаў фільма за іх глыбокае пранікненне ў сутнасць і атмасферу подзвігу салдат Краіны Саветаў...

Экран падрабязна, з псіхалагічнай праўдай раскрывае, умоўна кажучы, працэс гартавання цывільных людзей, станаўлення іх як падпольшчыкаў і партызан. Асабліва запамінаюцца ў гэтым плане вобразы Ісай Казінца і Валодзі Амелянюка.

Да гонару рэжысёрскай работы В. Чацверыкова трэба аднесці надзвычай выдатную якасць акцёрскага выканання розных ролей. Відаць, ён дамагаўся ад артыстаў, каб яны не вельмі клапаціліся пра «яркую ігру», а жылі б і дзейнічалі ў тых умовах, што аднаўляе экран. Нават побач з дакументальнымі кадрамі з хронікі ваеннага часу так званыя «ігрышны» моманты ніколі не выглядаюць штучнымі, падагнанымі пад дакументальны характар стужкі. Больш таго, мне асабліва падабаліся проста неабходнымі падключэнні да ходу падзей архіўных матэрыялаў і дыктарскага каментарыя. Глядач мае магчымасць апаніць тую або іншую падзею з пункту гледжання падпольшчыкаў і партызан, іх праціўніка, нават кінучы позірк нібы з будучыні (каментар часамі гаворыць аб тым, якое месца ў агульнай карціне барацьбы займаў гэты герой або гэтая аперацыя).

Фільм заклікае да пільнасці. Здраднікі і правакатары, як гэта і паказана ў фільме, служылі інструментам у руках фашысцкіх карнікаў. Што ж, мы на ўласным вопыце ведаем: вораг ні грэбаваў ніякімі сродкамі. Правакацыя, засылка ў партызанскія атрады і падполле шпіёнаў і дыверсантаў — гэта было. Драматызм асобных сюжэтных матываў у фільме падкрэсліваецца і такімі кадрамі.

Дарэчы, кожнага такога

тыпа мы выводзілі на чыстую ваду і выносілі свой, народны прысуд здраднікам. Гэты экранны твор таксама ў пэўнай меры з'яўляецца прысудам палітычным двурэшнікам, прыстасаванцам, пахла-ліўцам.

Пры ўсім трагізме многіх падзей фільм сваім пафасам аявае веліч і высанародства сапраўднага савецкага чалавека. Нават прыгодніцкія элементы стужкі (лінія паводзін падпольшчыка Жана, роль якога выконвае артыст І. Ледагораў), на маю думку, не толькі даніна жанравай разнастайнасці, але і спроба аўтараў фільма і тут захаваць жыццёвую верагоднасць. Праўда, часам сцэнарысты і рэжысёры «перабіраюць» нормы, тады Жан выглядае «каўбоём» у мінскіх руінах, а сцэны з партызанскім вяселлем зусім выпадваюць са строгай манеры кінематаграфічнага апавядання.

Знайшлі цяпер натуральныя руіны або аднавіць месцы былых падзей нештатал лагера ваеннапалонных амаль немагчыма. І тут поспех з рэжысёрам падзяляюць мастак У. Белавусаў і аператар Б. Аліфер. Дзе-нідзе адчуваеш, што на экране ўсё ж дэкарацыя, але ў большасці кадраў гэта — руіны каля тэатра оперы і балета. Нягма часоў акупацыі, лагер ваеннапалонных на былой Шырокай вуліцы... Гукавое афармленне і работа піратэхнікаў таксама былі суладнымі з творчымі пошукамі ўсяго калектыўна стваральнікаў фільма. Зрабіў бы я толькі адну заўвагу: удзельнік вайны абавязкова зверне ўвагу на бэльгу выбухі... гранат. Дробязь? Дык жа фільм мастацка-дакументальны.

Фільм безумоўна ўдалы, патрэбны, змястоўны. Ён і дэманструецца на блакітных экранах у дні, калі мы ў гадзіну вызвалення рэспублікі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў аддаём пашану і тым, каго ведаем па імёнах (у фільме гэта — І. Казінец, Д. Караткевіч, У. Амелянюк, І. Кабушкін, Я. Клумаў...), і безымённым героям. Экран вядзе многіх з нас тымі баявымі сцяжынкамі, па якіх і мы крочылі да перамогі.

Барыс БУЛАТ,
Герой Савецкага Саюза.

НАВАТ мой бацька ведае вайну з успамінаў сваіх бацькоў, з мемуарнай і мастацкай літаратуры, па кінафільмах і тэатральных спектаклях. Людзі майго пакалення нарадзіліся тады, калі на месцах былых баёў і над брацкімі магіламі ўзняліся помнікі і абеліскі.

Аб тым, што Мінск некалі ляжаў у руінах, разбураны фашыстамі, здагадацца і нават падумаць, калі крочыш па праспектах і плошчах нашай сталіцы, немагчыма. Кніга і экран, жывапіснае палатно і сцэна аднаўляюць для нас незабытае мінулае. І некай па-новаму глядзіш на Ленінскі праспект, на Серабранку і Камароўку, на

кіна, дэлаваў засяроджана-насць на сённяшніх задачах Ісай Казінца, на дэва дакладная жыццёвая верагоднасць паводзін звычайнай старой у хаце паблізу ад аэрадрома — усё гэта апраўдана ўмовамі, у якіх дзейнічаюць персанажы фільма, і іх адметнымі характарамі. Хоць сцэны, напрыклад, у лагеры ваеннапалонных масавыя, кінакамера аператара і тут «затрымлівае» нашу ўвагу на тварах асобных людзей, каб мы зразумелі сэнс і прычыны іх далейшых паводзін у падзеях, якія адбываюцца ў наступных серыях.

ГЭТА БЫЛО

Ў НАШЫМ МІНСКУ

драўляныя домікі былых ускарін горада... Тут змагаліся за нашу будучыню камуністы са зброяй у руках, іх юныя палечнікі, рабочыя і інтэлігенты, чыгуначнікі і студэнты. Імёны некаторых герояў цяпер пазначаны на карце Мінска як назвы вуліц і магістралей. І заўсёды чкаеш сустрэчы з імі. Такія сустрэчы адбываюцца на праэдадні 30-годдзя вызвалення нашага горада, калі глядзіш шматсерыйны фільм «Руіны страляюць...».

Экран робіць нас сведкамі таго, як праходзіць важная нарада на канспіратыўнай кватэры, як нядаўні мінскі студэнт Валодзя Амелянюк рыхтуе да выпуску падпольную «Звязду», як збіраюць арсенал зброі і зрываюць планы гаўляйтэра Кубэ і яго памагатых нашы людзі.

Здаецца, і ў дакументальнай літаратуры, і ў творах мастацтва ўжо доволі падрабязна гаварылася аб тым, як быў выкананы народны прысуд над катам Кубэ. У фільме «Руіны страляюць...» гэтая гераічная старонка мінскага падполля паказана так яскрава і пераканаўча, што глядзіш на экран, адчуваючы велічную праўду рэальных падзей. Не толькі па сваіх асабістых уражаннях, а і па водгукках знаёмых, асабліва мінчан-старажылаў, я мяркую, што калектыў на чале з рэжысёрам В. Чацверыковым і не збіраўся штучна ідэалізаваць герояў. Экран паказвае іх простымі, зямнымі людзьмі. Нават нейкая стрыманасць у выяўленні сваіх пачуццяў Івана Кабуш-

Вось я і наблізілася да другой якасці тэлевізійнай эпопеі «Руіны страляюць...»: пры маштабнасці і шырыні ахопу адлюстраваных падзей экран засяроджвае нашу ўвагу на тых, хто кожны дзень і кожную хвіліну фактычна знаходзіўся на перадавой, каго на любым рагу мінскіх вуліц магла сустрэць воражыя куля.

Рэжысёр запрасіў для выканання галоўных і эпізодычных ролей вялікую групу артыстаў беларускай сцэны. Выразныя партрэты і каларытныя фігуры ствараюць В. Тарасаў, П. Кармунін, С. Хацкевіч, Т. Бандарчык, Ж. Друцкая, Б. Уладзімірскі, А. Мілаванану... Няма спрощанасці і ў паказе на экране нашых ворагаў. Тут побач з А. Мілаванавым я назвала б літоўскага артыста А. Шурну, якога шматтысячны глядач запомніў па фільму «Ніхто не хцеў паміраць» у ролі партыйнага сакратара. На гэты раз ён прадэманстраваў выдатнае ўменне пераўвасабляцца, і яго экранны Барыс Рудзійка пакідае вельмі моцнае ўражанне.

...Трыццаць гадоў назад над будынкам Дома ўрада воін-вызваліцель узяў Чырвоны сцяг, і Мінск пасля трох гадоў варажай акупацыі зноў стаў свабодным. Дакументальныя кадры кінахронікі, якія захавалі гэты гістарычны момант для нашчадкаў, набылі сімвалічны характар фрагмента гераічнага летапісу вайны. Такія творы, як «Руіны страляюць...», зыходзячы з гэтага летапісу, даюць мастацкае даследаванне і вобразнае адлюстраванне векапомных дзён Вялікай Айчыннай. Гэта своеасаблівы гімн нескаронаму Мінску.

Станіслава ПУЗАЧ,
студэнтка БДУ
імя У. І. Леніна.

МАСКОЎСКИ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР
ІМЯ МАЯКОўСКАГА У МІНСКУ

Мінскія тэатралы помняць гэты калектыў па выступленнях на сцэнах опернага і Дома афіцэраў дзесяць гадоў назад, калі яго ўзначальваў няўрымслівы шукальнік у мастацтве Мікалай Ахлопкаў. Гледачы беларускай сталіцы горача віталі тады спектаклі з удзелам выдатных майстроў тэатра — Марыі Бабанавай, Льва Свердліна, адкрывалі для сябе наватарскую рэжысёрскую трактоўку «Медзі» Эўрыпіда і шэкспіраўскага «Гамлета». Дарэчы, і ў леталісу маякоўцаў застаецца яркай старонкай паказ «Медзі» пад вячэрнім небам на Цэнтральнай плошчы Мінска летам 1963 года. Эксперыментальны характар мелі і пастаноўчыя планы пагодзінскіх «Арыстакратаў», «Нас недзе чакаюць» А. Арбузава, «Гасцініцы «Астрыі» А. Штэйна...

Дзесяць дзён гэтага месяца тэатр імя Маякоўскага знаёміць нас са сваімі новымі работамі. Цікаваць да іх найвялікшая. Што вечар каля будынкаў опернага і Дома афіцэраў збіраюцца аматары сцэнічнага мастацтва, разлічваючы злавіць так званы «лішні» білет. Тыя, хто паглядзеў першыя прадстаўленні — «Марыя» А. Сальнскага, «Свае людзі — паладзі» А. Астроўскага, «Саслужыўцы» Э. Брагінскага і Э. Разанава — адзначаюць творчую мабільнасць акцёрскай трупы, здатнай аднолькава маштабна і глыбока весці мастацкае даследаванне твораў на сучасную тэму і паглыбляцца ў сацыяльныя канфлікты старога грамадства. Адчуваецца клопат новага мастацкага кіраўніцтва аб захаванні і развіцці лепшых традыцый тэатра, рэжысуру якога вызначалі такія выдатныя мастакі, як Усевалад Меерхольд, Аляксей Дзікі, Аляксей Папоў, Андрэй Лабанаў, Мікалай Ахлопкаў.

Своеасаблівай творчай «візітнай карткай» цяперашніх маякоўцаў стала «Марыя» — спектакль востра канфліктны, вялікага грамадзянскага напалу. Паставіў яго галоўны рэжысёр — народны артыст РСФСР Андрэй Ганчароў. На сцэне — людзі вялікай будоўлі. Іх надзённыя трывогі і радасці раскрываюцца праз сутычкі натур

жывых і дзейных з рэцэнэрамі і прыстасаванцамі. У цэнтры ўвагі гледачоў — паводзіны і ўчынкі партыйнага кіраўніка Марыі Адзіновай, чалавека сучаснай фармацыі, для якога самы небяспечны вораг — казёншчына і паказуха. Спектакль пабудаваны ў рэжысёрскім плане як шэраг уражлівых эпізодаў з хронікай паўсядзённых будняў, аб'яднаных унутраным мастакоўскім нервам выканаўцаў, пафасам шчырай размовы аб сапраўдных каштоўнасцях і духоўным багацці сучасніка.

Зусім новая работа — камедыя «Банкрот, або Свае людзі — паладзі» А. Астроўскага. І тут рэжысёр як бы «выводзіць» формулу вялікага грамадскага гучання, разглядаючы, па сутнасці, адасобленае гняздо купца Бальшова. Бытавы характар п'есы, уласцівы гэтаму твору, не перакрэсліваецца А. Ганчаровым, але і не перашкаджае яму даваць гратэскавыя фігуры, завастраць выкрывальныя матывы сатырычнай камедыі, у якой маякоўцы адчулі нешта і ад прыроды гоголеўскага смеху над тагачаснай расійскай рэчаіснасцю.

Даўно вядомая і папулярная п'еса «Саслужыўцы» таксама сыграная нашымі гасцямі з уласцівым ім імкненнем да выразнага рытмічнага малюнка спектакля, з натуральнымі пераходамі ад гумару да спраў па-жыццёваму сур'ёзных, з яркімі фігурамі першага плана і бліскучымі эпізадычнымі персанажамі.

Што датычыць «Медзі», то 9 чэрвеня зала зноў, як і ў 1963 годзе, дружна апладзіравала гэтай ахлопкаўскай бліскучай жэмчужыне.

На здымках, зробленых А. Калядой, вы бачыце народную артыстку РСФСР А. Козыраву ў ролі Медзі; заслужаных артыстаў РСФСР А. Рамашына і І. Ахлупіна ў спектаклі «Свае людзі...» (Сысой Рыславожанскі і Самсон Бальшоў); заслужанага артыста РСФСР Б. Левінсона (Навасельцаў), актрысу Э. Сідараву (Вольга Пятроўна) і заслужаную артыстку РСФСР А. Маскалёву (Шура) у камедыі «Саслужыўцы».

В. ІВІН.

У КАДРЫ — ЗЯМЛЯ ПАЛЕСКАЯ

ГЭТЫ куток нашай рэспублікі заўсёды вабіць сваёй непаўторнай прыгажосцю. Асабліва ўлетку, калі ўсё наўкол зелянее, пераліваецца рознымі фарбамі, напоўнена птушным рознагалоссем. Так і хочацца прайсціся пехатою, каб зблізку паглядзець у сінія зоры старажытнай зямлі, на якой прайшло і маё дзяцінства.

Праўда, у той час тут была глухамань — адны балоты, вада, пералескі. Адным словам, прырода, як кажуць, дыктавала свае законы, свае патрабаванні. Чалавек ведаў, што гэту закінутую зямлю можна зрабіць урадлівай, багатай. Так, ведаў чалавек, але ж ці мог ён тады ўзяцца за гэтую справу? Не, вядома.

Толькі са з'яўленнем магучай тэхнікі можна было, нарэшце, рушыць у паход. І рушылі: вучоныя, інжынеры, тэхнікі, меліяратары пакрысе, паступова пачалі асвой-

ваць забалочаныя раней глебы.

У дакументальным фільме «Жаваранкі ляцяць на Палессе» паказваецца не ўвесь працэс наступлення на балоты, ды яго аўтары — сцэнарыст В. Тарас, рэжысёр І. Вейняровіч і Р. Ясінікі — відаць, і не ставілі перад сабой такую задачу. Яны, як мне здаецца, вырашылі расказаць пра сённяшні дзень Палесся на прыкладзе аднаго калгаса «Новае Палессе» Лунінецкага раёна. У цэнтры іх увагі — меліярацыя, што абапіраецца на дасягненні сучаснай навукі і тэхнікі. Паказ яе бліскучых вынікаў. Мы нібы робімся сведкамі тых змен, з дапамогай кінакадраў і дыктарскага тэксту маем магчымасць параўнаць, проціпаставіць сучаснае мінуламу. А дыктар, між іншым, паведамляе, што «тра-

гічны парадокс Палесся стагоддзямі заключаўся ў тым, што ў тутэйшага селяніна не было, па сутнасці, ні зямлі, ні вады. Было балота, якое толькі можа стаць зямлёю. Была іржавая, нядобрая вада, якая толькі можа стаць жыватворнай. Можа і становіцца».

Так магло б працягвацца і далей, каб не ўсё тая ж упартасць, настойлівасць, рашучасць чалавека падпарадкаваць стыхію сваім законам. Прыемна бачыць, што менавіта на былых непраходных балотах сёння каласіцца збажына, гудуць «стапавыя караблі», збіраюць багаты ўраджай. Не верыцца нават, што там, дзе калісьці чалавеку прайсці было небяспечна, цяпер машыны рухаюцца. Паслухмянай высокаўраджайнай стала зямля!

Але дакументалісты пры

ўсім гэтым раскрываюць зусім новую праблему меліярацыі. Аказваецца, ранейшыя метады суцэльнага асушэння не ўсюды даюць карысць, часам нават прыносяць шкоду. І вось тут нараджаецца ідэя двойнога рэгулявання. Як усё гэта робіцца? Ды вельмі проста. Калі грэба, наступленне вады можна зменшыць або, наадварот, павялічыць.

Эфект яшчэ і ў тым, што двойное рэгуляванне, як навішая, больш дасканалая сістэма, дае магчымасць захаваць натуральныя ўмовы для фауны Палесся, якой яно так багата. А гэта, бадай, не менш складаная праблема. Бо што б на Палессі ні рабілася і ні ўжаранялася, яго нельга сабе ўявіць без спрадвечнага жывёльнага свету.

Дарэчы, аўтары фільма з вялікай цэлынёй гавораць і пра гэта, хоць, праўда, і ко-

ратка. Але спалучэнне паэтычнага настрою з дзелавой размовай аб вытворчых справах меліярацыі адчуваецца ўвесь час. Нездарма і сама стужка носіць паэтычную назву: «Жаваранкі ляцяць на Палессе»...

Адзначаючы ўсё каштоўнае ў ёй, хацелася б сказаць і пра недахолы. На маю думку, месцамі аўтары раскрываюць тэму скарагаворкай, без пранікнення ў яе глыбіню. Незразумела таксама, чаму яны не «даюць слова» сваім героям. Хацелася б пачуць жывое слова таго ж старшыні калгаса «Новае Палессе» ці механізатара. Так было б цікавей. А тут за ўсіх гаворыць адзін дыктар. Можна назваць яшчэ некаторыя недахопы...

Аднак, калі гаварыць пракам, то беларускія дакументалісты зрабілі добрую справу, стварыўшы фільм на вельмі патрэбную тэму.

А. БАРАЙ,
рабочы Мінскага
трантарнага завода.

ФАРБЫ РОДНАГА КРАЮ

Арцёмнка К. Г.

Чуваць, як штоўкаюць, нажніцы ў спрактыкаваных руках дзяўчат. Залацістай саломка сыплецца на стол. Тут яе сартыруюць. Але гэта толькі пачатак работы. Галоўнае ж наперадзе. І тут ужо — творчасць. Дэкарацыюны і вельмі пластычны матэрыял у руках майстра ажывае. Здаецца, што забаўныя персанажы і сюжэты, як бы падгляджаныя з народнага жыцця, нараджаюцца проста на вачах, перадаючы настрой майстрых, іх характары, разуменне прыгожага.

Кацярына Гаўрылаўна Ар-

цёмнка — адна з лепшых у рэспубліцы майстрых саломкапляцення — з дзяцінства любіла рукадзелле, вышыўку, распрацоўвала свае сюжэты. Вось так і прыдумала яна аднойчы свае саламяныя лялькі. Потым — зачараванасць, захапленне. А далей, пасля ўдзелу ў некалькіх абласных і рэспубліканскіх выстаўках народнай творчасці, дзе работы Арцёмнікі былі высока ацэнены і прызнаны арыгінальнымі, захапленне перарасло ў справу жыцця. Мастацкі савет зацвердзіў некалькі яе лялек. Яны і з'явіліся асновай для арганізацыі ў 1965 годзе на Магілёўскай фабрыцы цэха сувеніраў з саломкі. Кацярына Арцёмнка стала галоўным мастаком цэха, ствараючы дзесяткі ўзораў для майстрых саломкапляцення.

Глядзіш на такія творы майстрыхі, як «У бой за Радзіму», «Тройка», «Несцерка», «Лявоніха на арбіце». І не перастаеш здзіўляцца, адкуль чэрпае яна натхненне, як тонка зроблены яе вырабы.

— Гэта вельмі проста, — як бы адказваючы на наша здзіўленне гаворыць К. Арцёмнка. — Бярэцца звычайная жытнёвая саломка, адразаюцца «каленцы». З самай тоненькай — раблю лялькі. А больш тоўстая ідзе на перапляценні альбо для падставак. Вось адна з маіх апошніх кампазіцый — «Вяселле». На грыву коням, я брала самую тонкую саломку. «Запрэгла» тройку коней, у сані пасадзіла дзеда з гармонікам, бабулю з аладкамі, побач — дзяўчаты і хлопцы веселяцца...

Як жа нараджаюцца персанажы, сюжэты?

— Для мяне само жыццё, наваколле бясконца цікавае і непаўторнае на вобразы, на адкрыццё свету.

Кожную тэму хочацца раскрыць па-свойму... Менавіта ў гэтым, думаецца, і хаваецца галоўны сакрэт майстрыхі. Але не, сакрэтам гэта не назавеш. Таму што няма яго ў Кацярыны Гаўрылаўны. А

ўсім, што сама набыла, спадцігла, чаму старанна вучылася з кніг, альбомаў і, галоўнае, што ўзяла ад самога жыцця, яна шчодро дзеліцца з моладдзю.

— Цяпер у нас на фабрыцы мастацкіх вырабаў шмат моладзі. Сярод яе большасць тых, хто цікавіцца творчасцю. — працягвае майстрыха. — І варты зазначыць, што яны ўжо дасягнулі вялікіх поспехаў. Добра сябе зарэкамендавалі маладыя майстрыхі: Тая Дзятлава, Люба Фамінава, Ліда Зускова, Тамара Эндэйштэйн і іншыя.

Кацярына Гаўрылаўна Арцёмнка ў 1968 годзе была ўдзельніцай першай Рэспубліканскай выстаўкі дэкарацыйнага мастацтва. Там яна прадставіла некалькі сваіх работ, прывабіўшых да сябе ўвагу наведвальнікаў чысцінёй выканання, арыгінальнасцю, самабытнасцю. Потым яе работы вылучаліся на рэспубліканскія, усесаюзныя і замежныя выстаўкі. І на кожнай з іх саламяныя лялькі К. Арцёмнікі сустракаліся з вялікай цікавасцю.

А. САКАЛОУ.

Коннік.

Антосьна назу вядзе на кірмаш.

Фота В. ВАЛАДЗЬКО.

САСЛУЖЫЎЦЫ

(Заканчэнне. Пачатак на 6 і 7 стар.)

— Святая праўда, Панкратавіч, святая... Толькі... — Зубоўскі з сілай зацягваў шнуроўку рэчыва мяшка, куды паклаў складныя крэселкі, сваё і Клімцова, снасці. З шумам выдыхнуў паветра, разгнуўся: — Толькі, Панкратавіч, іншы раз працуе чалавек выдатна, паводзіць сябе бездакорна, а нейкі злы язык пусціць пра яго плётку дурную, і пайшло за ягонай спіной шу-шу-шу... І глядзіш, праз некаторы час і з кіраўніцтва нехта, быццам бы жартам: «А, гэты... Пра наторага гавораць, што...» І зусім невінаваты, ходзіць чалавек з ярлыком і, самае страшнае, сам пра тое не ведае...

— Ну-у, Ягоравіч... Такія выпадкі, калі яны бываюць, выключэнне... Рэдкае. У асноўным калектыў зберагае добрае імя сумленнага чалавека, не дае яго пляміць, сцвярджаю са свайго вопыту.

Яны пайшлі ўжо былі, пабраўшы свае рэчы — Клімец вядзерца з рыбай і спецыяльны бур для свідравання палонак, Зубоўскі — рэчавы мяшок, але метраў праз дзесяць спыніўся Зубоўскі, зняў акуллары, пахукаў на шкельцы, пачаў выпіраць іх зялёнай з чырвонымі палосамі хусцінкай. Без акуллараў хваравітмі здаліся бяклешэрыя яго вочы з кароткімі рыжаватымі вейкамі.

— Шчырасць за шчырасць, Панкратавіч. Вось вы сказалі, што пра мяне ў адзеле некаторыя не дужа добра гавораць. Думаецца, я не ведаю? Ведаю... Ведаю нават, хто і што гаворыць. Але тыя ж людзі не толькі пра мяне — і пра вас, і пра яшчэ некага не пасаромеюцца сказаць рознае...

— А мо ў іх словах ёсць доля праўды, га. Ягоравіч? Ну вось, напрыклад, цікава, што яны пра мяне гавораць?

Зубоўскі ўскінуў на плячо рэчавы мяшок, пайшоў наперадзе.

— Дарэмна вы гэтак несур'ёзна ставіцеся да маіх слоў, — з крыўдай сказаў ён. — Ва ўсіх ім разе, я не маю ахвоты паўтараць тую брыдоту, што разносяць па акадэміі нашы інстытуцкія геніі. Узяць хоць бы таго ж Журовіча...

— Што, і Журовіч таксама? — не прытворна здзіўся Клімец.

Журовіч быў малады вучоны, якога ён падтрымаў з самага пачатку сваёй работы ў інстытуце, паставіўся з цікавасцю да ягоных доследаў, звязаных з утварэннем цукру ў карняплодах.

— Дык што ж гаворыць пра мяне Журовіч?

— Глупства ўвогуле... Быццам вы прынеслі з універсітэта звычайку паводзіць сябе з падначаленымі, як са студэнтамі... І гэтак далей...

— Во свінчо, — з прыкрасцю крактануў Клімец, бо зразумеў: Зубоўскі гаворыць праўду. Надта падобна гэта было на задзірлівага Журовіча.

Клімец, прыкруваючы, выпусціў адну рукавіцу, нахіліўся, каб падняць яе, і знізу зірнуў на Зубоўскага. Выраз твару яго быў дабрадушны, памяркоўны. Здавалася, ён цалкам разумее і апраўдвае нават тых неразумных зласліўцаў, якія складалі пра яго розныя неверагодныя байкі. І таму Клімец насмешліва ўдакладніў:

— І пра вас лухту нясе гэты Журовіч?

— Вядома, лухту, — пацвердзіў Зубоўскі. Спыніўся і сказаў даверліва: — Мне, ведаецца, што вельмі падабаецца? Што вы ўсё выдатна разумееце... Лепей, як хто ў інстытуце, разумееце мяне. Вось за гэта і вам бясконца ўдзячны...

— Ды што вы, Ягоравіч, — не знайшоў што сказаць Клімец. Гэтак печакана для яго прагучалі словы Зубоўскага...

А той, пэўна, адчуў прыліў натхнення.

— Праўда, праўда... Возьмем сённяшняе... Гэты смаркач няшчасны, абібок, Сашка гэты — таксама нешта пачаў вярці... Што ён разумее ва ўсім гэтым, у нашых з вамі адносінах што разумее?.. Але ж дае ацэнкі. Ды якія!.. А вы адразу зразумелі, што да чаго... І малады чалавек гэты, інжынер з дома адпачынку... Вось вам, лічы, адно пакаленне... А якая розніца! Адзін разумны, выхаваны, тактоўны, другі — нейкі здзічэлы, злосны. Навыхопліваў сяго-таго з кніжак — і ўжо дае любому фанту сваё тлумачэнне. Невук, цемь, а гонару, пыхі — барані божа!.. Але ўзяць бы хаця — такі здаравяка, а цэлымі днямі адлежвае бакі на гэтай станцыі... Ды яму лом трэба ў рукі даць, молат...

— Цішэй, цішэй, Ягоравіч, — спыніў яго Клімец. — Бачыце, як вы разышліся. Што халодны самавар... Ці варты вам, вучонаму, загадчыку вялікай лабараторыі, гэтак канфліктаваць з нейкім, як вы кажаце, невукам?.. Прытым, ён жа вас не чуе, таму прападае дарма ваш баявы запал...

Гэтая раптоўная злосць на Сашку, што прарвалася ў Зубоўскага, зноў развесляла Клімца. Ягоны кампаньён, звычайна такі стрыманы і памяркоўны, зараз кіпеў, як вулкан. Відць, усё ж такі моцна дапяклі яго Сашкавы жарцікі...

— Ён мне таксама не вельмі падабаецца, гэты Сашка... Таму ў мяне прапанова: давайце заўтра ранічкай — дамоў... І больш не прыездзем сюды. Як вы, Ягоравіч?

— Можна і паехаць, — згадзіўся Зубоўскі і падкінуў на плячы рэчавы мяшок. — Можна і заўтра... А прыехаць сюды — у любы момант... Што нам гэты абібок! Скажу ягонаму начальству — прыструняць хуценька...

— Забаронены прыём, Ягоравіч... — зморшчыўся Клімец. — Дый не такі ўжо ён паганец, як мы з вамі распісалі. А кусаецца — дык, можа, і мы не анёлы...

Працягла, доўга, па ўсім возеры, трэснуў лёд. І міжволі Клімец з Зубоўскім прыбавілі ходу.

СТАРОНКІ ПУШКІНІЯНЫ

У адзеле рэдкіх кніг і рукапісаў Фундаментальнай бібліятэкі АН БССР экспануецца выстаўка, прысвечаная жыццю і творчасці А. С. Пушкіна, на якой прадстаўлена 170 выданняў з асабістай калекцыі вядомага савецкага літаратуразнаўцы, бібліяграфа і філалага П. Баркова. «Пушкініяна» — адзін з самых цікавых і поўных раздзелаў яго калекцыі. На выстаўцы экспануецца толькі невялікая яе частка.

Гэта рэдкія юбілейныя, малатыражныя, нумэраваныя экзэмпляры, выданыя з аўтографамі, якія выйшлі ў свет у канцы XIX — пачатку XX стагоддзяў. Асабліва цікава, выклікаюць юбілейныя выданні ўніверсітэцкай, акадэмічнай, навучальных устаноў і літаратуразнаўчых грамадстваў, сярод якіх можна назваць «Юбілейны зборнік. Памяці Пушкіна. Выданне рэдкіх часопіса «Жизнь», СПб, 1899». У ім змешчаны цікавыя артыкулы М. Славінскага аб дружбе Пушкіна і Міцкевіча і артыкул А. Міцкевіча «Аляксандр Пушкін», пад якім ён падпісаўся: «Адзін з сяброў Пушкіна (А. Міцкевіч)».

У 1899 годзе ў Санкт-Пецярбурзе была выдана таксама кніга, складзеная П. Драгонавым «Памяці і сяміцімоўны Пушкін, г. зн. пераклады А. С. Пушкіна на 50 моў свету. Бібліяграфічны вянчок на помнік А. С. Пушкіну, сплецены да стагоддзя яго нараджэння». Гэтая работа цікавая тым, што яна ўяўляе поўны бібліяграфічны агляд усіх вядомых у той час перакладаў Пушкіна і крытычных артыкулаў аб

яго творчасці, напісаных замежнымі літаратуразнаўцамі. На тытульнай старонцы кнігі аўтограф: «У рэдакцыю часопіса Міністэрства народнай асветы ад складальніка». Аўтографы ёсць і на многіх іншых выданнях, прадстаўленых на выстаўцы. Так, на кнізе вядомага рускага філалага, выкладчыка Пецярбургскага ўніверсітэта Фёдора Дзмітрыевіча Бацюшкава «Пушкін і Расія», выдана ў 1900 годзе, — даравальны надпіс аўтара ўсходнаму індологу, акадэміку Сяргею Фёдаравічу Альдэнбургу.

Пакінуў свой аўтограф на кнізе «Пушкін як эстэтык», выдана ў 1909 годзе ў Кіеве, вядомы рускі літаратуразнаўца, прафесар рамана-германскай філалогіі Аляксандр Міхайлавіч Еулахаў.

Адзін з раздзелаў выстаўкі прысвечаны сябрам і аднагодкам паэта. Тут — трохтомнік «Таварышы паэта на імператарскаму Царскасельскаму ліцэю. Матэрыялы для слоўніка ліцэістаў першага курса 1811—1817 гг. СПб, 1912». Яго аўтар Мікалай Гостфрэйнд паставіў перад сабой задачу — склаці слоўнік усіх выхаванцаў ліцэя. Вялікія артыкулы ў ім прысвечаны Кюхельбекеру, Дэльвігу, Данзасу і многім іншым ліцэістам, якія сябравалі з паэтам. Асобныя выданні расказваюць аб літаратурных сувязях і творчым уплыве на Пушкіна Рылеева і Дэльвіга, Карамзіна і Байрана, Шатабрыяна і Праспера Мерымэ.

У самастойны раздзел увайшлі выданні

твораў Пушкіна. Можна ўбачыць другое прыжыццёвае выданне ўрыўка з паэмы «Браты-разбойнікі», якая выйшла ў 1828 годзе ў Маскве ў друкарні Аўгуста Семена; часопісы пушкінскага часу, багата ілюстраванае трэцяе выданне рамантажнай паэмы Пушкіна «Бахчысарайскі фантаз». Паэма выйшла ў свет у 1892 годзе і была ўзорам падарунковых выданняў паэта.

У рабоце Лібровіча «Пушкін у партрэтах» упершыню сабраны звесткі аб партрэтах і адлюстраваных Пушкіна ў жыццыве, граўоры і скульптуры, іх гісторыя, ацэнка іх сучаснікамі і мастацкай крытыкай.

Шмат ёсць бібліяграфічных матэрыялаў аб жыцці і творчасці паэта. Адзін з іх, найбольш поўны для свайго часу, складзены вядомым рускім бібліяграфам В. Межавым, носіць назву «Пушкініяна». Бібліяграфічны ўказальнік артыкулаў аб жыцці А. С. Пушкіна, яго сачыненняў і выкліканых ім твораў літаратуры і мастацтва. СПб, 1886». Аўтар указальніка ў храналагічным парадку размясціў не толькі творы паэта на рускай мове, але і пераклады твораў А. С. Пушкіна на замежныя мовы, а таксама крытычныя і біяграфічныя артыкулы аб Пушкіне і яго творах.

Выстаўку літаратуры суправаджае невялікая экспазіцыя кніжнага знака, прысвечанага Пушкіну, з прыватнай калекцыі Міхаіла Мінкевіча.

А. ЧАРНЯВА,
старшы бібліяграф
аддзела рэдкіх
кніг і рукапісаў
бібліятэкі АН БССР.

АПЛАДЗІРУЮЦЬ КРЫВАРОЖЦЫ

Сёлета гастролі Гомельскага абласнога драматычнага тэатра пачаліся выступленнямі перад глядачамі рабочага горада Крывы Рог. Калектыў прывёз сюды лепшыя спектаклі рэпертуару на сучасную тэматыку і з класічнай спадчыны. Адбыліся першыя сустрэчы з глядачамі непасрэдна на вытворчасці. Сцэны з пастановак паказаны будаўнікам самай буйной у свеце доменнай печы Крыварожскага металургічнага завода імя У. І. Леніна — домны № 9. Асабліва цёпла рабочыя сустрэлі заслужаных артыстаў БССР П. Філіпава, Т. Скарута, Н. Корневай і іншых выканаўцаў ролей.

П. БАБЕНКА,
дырэктар музычнай
школы.
г. Крывы Рог.

Маладыя кнігалюбы

Бадай, ні адно масавае мерапрыемства ў бібліятэках горада Маладзечна не праходзіць без удзелу камсамольцаў. Цэнтральная бібліятэка імя Н. К. Крупскай і гарадская бібліятэка № 1 арганізуюць агульнагарадскія масавыя мерапрыемствы сумесна з гаркомам камсамола. Ва ўсіх школах праведзены абмеркаванні работы У. І. Леніна «Задачы саюзаў моладзі». Цікавая канферэнцыя прайшла на кнізе Б. Касцюкоўскага «Нітка Арыядны».

Цяпер на прадпрыемствах і ў навучальных установах горада асабліва ўвага надаецца прапагандзе літаратуры па гісторыі камсамола, кніг аб яго слаўных справах у нашы дні. У бібліятэцы ўлікова-плановага тэхнікума адбыліся тэматычныя канферэнцыі «У жыцці заўсёды ёсць месца подзвігу», «Карчагінцы сучаснасці» і «Людзі нябачнага фронту».

Аб ролі бібліятэкі ў

жыцці моладзі не так даўно ішла цікавая размова на канферэнцыі «Бібліятэка: якой мы жадаем яе бачыць».

Бібліятэкары уважліва ставяцца да запатрабаванняў моладзі, актыўна дапамагаюць камсамольцам у арганізацыі палітычнай вучобы і самаадукацыі. Напрыклад, прафсаюзная бібліятэка трэста «Маладзечнасельбуд» разам з камітэтам камсамола правялі вечары на тэмы: «Юнацтва выяўляе імперыялізм», «Рабіць жыццё з каго?» і іншыя. Вялікую цікавасць у моладзі выклікалі таксама гутаркі «Раўнадушныя, устаньце!», «Дзявочы гонар».

Бібліятэкі Маладзечна ўзялі правільны курс раскрыцця кніжных багаццяў моладзі, шырай прапагандаваць ваенна-патрыятычную літаратуру, кнігі, якія расказваюць аб нашым сучасніку.

У. МАНГІНОВІЧ.

НАРОДА РУКІ ЗАЛАТЫЯ

Больш тыдня ў памяшканні Жыткавіцкай раённай бібліятэкі працавала выстаўка работ народнай умельцаў, прысвечаная 30-годдзю вызвалення Гомельшчыны ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Яе арганізатары — раённы адзел культуры і загадчыкі сельскіх клубных устаноў. Выстаўку наведала каля

дзвюх тысяч чалавек. Паказвалася 165 экспанатаў — прыгожыя поцілкі, абрусы, вышываныя ручнікі, разьба па дрэву. У кнізе водгукі шмат цёплых, удзячных слоў.

Лепшыя вырабы народнай умельцаў будуць паказаны на абласной выстаўцы.

А. БІГАЙДАРАЎ.

«СОТАЯ МАЛАДОСЦЬ» НА УКРАЇНЕ

Украінцы з цікавасцю чытаюць творы Уладзіміра Карлава. Некалькі гадоў назад з'явіліся пераклады яго раманаў «За годам год» і «Вясенняя ліўня». А нядаўна ў рэс-

публікацыйным выдавецтве «Дніпро» выйшаў раман «Сотая маладосць», аўтарызаваны пераклад якога зрабіла Г. Вігурская.

В. ВІТРЭНКА.

Вясёлка з Ровеншчыны

Два тыдні ў Магілёве праходзіла выстаўка твораў народнага майстра з Ровенскай вобласці Ганны Іосіфаўны Леанчук. Яе вырабы — сурвэткі, абрусы, дываны, спадніцы, знакіткі — украінскія ручнікі — нібы вясёлка ўпрыгожвалі выставачную залу. З дзяцінства Г. Леанчук разумела прыгажосць народных арнаментаў, сэрцам адчувала прыгажосць фарбаў, якія ўжывала ў сваёй рабоце. Першыя творы яе — гэта простыя двухкаляровыя абрусы, вытканыя на самаробным ткацкім станку. Шмат год прайшло з тых даваенных часоў, калі яшчэ пры панскай Польшчы села Г. Леан-

чук за станок, каб зрабіць для сваёй сям'і патрэбныя ў гаспадарцы рэчы. Іншае цяпер жыццё, іншыя патрэбы. Але, як і раней, багатая фантазія Ганны Іосіфаўны стварае ўсё новае і новае малюнкаў, арнаментаў. І ўжо не для сям'і і суседзяў працуе — творы яе займаюць пачаснае месца на самых розных выстаўках, у музеях Украіны.

На выстаўцы ў Магілёве экспанавалася каля 100 работ Г. Леанчук — меншая частка таго, што зроблена за дзесяці гадоў.

Характэрна наступнае — ніводны ўзор,

арнамент, спалучэнне фарбаў не паўтараліся. Зацікаўленыя вочы магілёўскіх дзяўчат спыняліся на сучаснейшых ільняных сукенках і спадніцах, дарожных торбачках — яны быццам з Дома мадэлей. Нездарма ўзоры, якія распрацавала Ганна Іосіфаўна, выкарыстоўваюць у сваіх вырабах Ровенскі і Кіеўскі ільнякомбінаты.

Творы Г. Леанчук экспанаваліся на ўкраінскіх рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках, за мяжой, дзе не аднойчы былі ўзнагароджаны граматамі і каштоўнымі падарункамі. За ўдзел у вы-

стаўцы, прысвечанай 100-годдзю з дня нараджэння У. І. Леніна, яе ўзнагародзілі Ленінскім юбілейным медалём.

У 1967 годзе ўрад Украіны прысвоіў Ганне Іосіфаўне Леанчук ганаровае званне «Заслужаны майстар народнай творчасці Украінскай ССР».

Цяпер Ганна Іосіфаўна на пенсіі, але не пакідае ранейшых заняткаў. Сваё майстэрства яна перадала чатыром дочкам, многім народным умельцам Ровеншчыны. Частыя госці ў яе — супрацоўнікі абласнога Дома на-

роднай творчасці, якія вучацца ў Ганны Іосіфаўны, абагульняюць і распаўсюджваюць яе вопыт. Нездарма ў Ровенскай вобласці шмат паслядоўнікаў Г. Леанчук, а ўсяго больш за тысяччу чалавек займаюцца народнай творчасцю.

Нягледзячы на ўзрост Ганна Іосіфаўна знайшла час прыехаць у Магілёў на адкрыццё свайго выстаўкі, сустрэцца з тутэйшымі майстрамі.

Цікава, да выстаўкі твораў народнага майстра з брацкай рэспублікі была надзвычайнай. Лепш за ўсё пра гэта скажа такі

маленькі штрых — у кнізе водгукі свабоднага месца не засталася.

Шмат гадоў саборніцаў паміж сабой Магілёўская і Ровенская вобласці. Але саборніцтва — гэта не толькі работа прамысловых прадпрыемстваў і будоўляў, а і вялікі культурны абмен. Раней у госці да сяброў ездзілі толькі мастацкія калектывы. Праведзена мерапрыемства арганізавана ўпершыню, і застаецца пажадць, каб іх было больш, каб раслі і мацнелі культурныя сувязі Беларусі і Украіны.

М. НОЖНІКАЎ.

ПА СЛЯДАХ ВYSTУПЛЕННЯУ
«ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

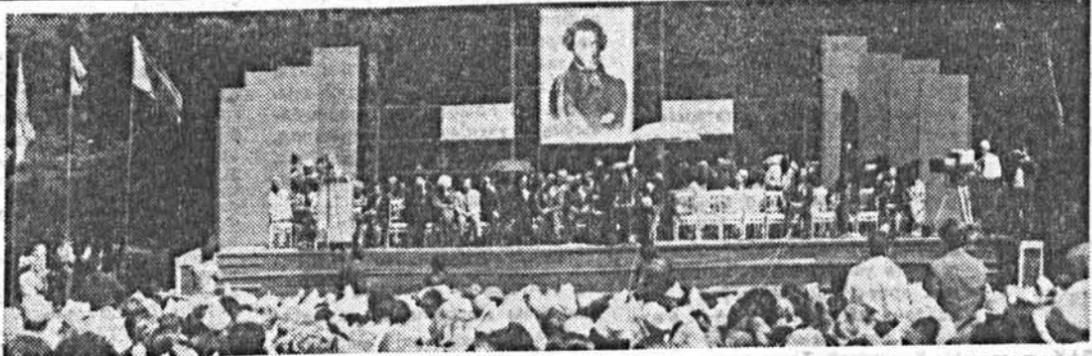
«ГАРШКІ ЛЕПЯЦЬ... НЕ СВЯТЫЯ»

Пад такім загалоўкам у нашай газеце 19 красавіка г. г. была змешчана рэпліка аб музычнай тэлевізійнай перадачы «Тарас на Тэлепарнасе».

Як паведамілі нам галоўны рэдактар і галоўны рэжысёр музычных перадач Беларускага тэлебачання Г. Ананьева і Б. Бертын, рэдакцыя ўважліва азнаёмілася з надрукаваным матэрыялам.

Тэлеперадача, пра якую ішла гаворка ў рэпліцы, падрабязна абмеркавана на мастацкім саўвесе Беларускага тэлебачання на калегі Дзяржаўнага камітэта СМ БССР па тэлебачанню і радыёвяшчанню і ў галоўнай рэдакцыі музычных перадач Беларускага тэлебачання.

Заўвагі якія выказаны ў рэпліцы, прызнаны слушнымі. Яны будуць улічаны рэдакцыяй пры падрыхтоўцы наступных тэлеперадач.

На пушкінскім свяце паэзіі ў Міхайлаўскім.

Фота У. КАЦАПАВА.

КОНКУРС, ПРЫСВЕЧАНЫ СЛАЎНАЙ ДАЦЕ

У адпаведнасці з Пастановай Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі «Аб падрыхтоўцы і правядзенні святкавання 30-годдзя вызвалення Беларускай ССР ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў» Міністэрства культуры, Саюз пісьменнікаў і Саюз кампазітараў БССР правялі Рэспубліканскі конкурс на лепшы маналог, фельетон, куплеты, частушкі, харавыя і сольныя песні, прысвечаныя слаўнаму 30-годдзю.

Падведзены вынікі конкурсу. Журы разгледзела 49 твораў, якія паступілі на конкурс, і прысудзіла лепшым з іх асноўныя і заахвочвальныя прэміі.

Па раздзелу сольных і харавых песень першая прэмія прысуджана кампазітару Я. Глебаву, паэтам А. Вярцінскаму і П. Макало за песню «Прыходзяць з памяці равеснікі». Другой прэміяй адзначаны песні І. Лучанка «Стаяць над Нёманам дубы» (словы А. Руска) і «Курган Славы» (словы Г. Пятрэнікі). Яшчэ адна песня І. Лучанка «Франтавы альбом» (словы А. Бачылы) атрымала трэцюю прэмію. Трэцяй прэміяй адзначаны таксама песня «Орша» [кампазітар В. Бяляў, паэт І. Васілеўскі] і «Песня о верных ленинцах» [кампазітар К. Цесакоў, паэт Л. Ашанін].

Заахвочвальнымі прэміямі адзначаны 3 песні: «Волга — Нёман» Л. Смялкоўскага на вершы І. Скурко, «Люблю цябе, краіна» О. Залетнева на вершы Максіма Танка і «Солдатские усы» М. Наско на вершы І. Лашкова.

Па раздзелу маналагаў і фельетонаў першай прэміі ўдасноены «Нясказаны маналог» П. Прыходзькі, другой прэміі — маналог «Колокольный призыв Хатыни» П. Харкова. Эстрадныя маналогі «Успаміны, успаміны» Р. Бохана і «Минчане и минчанки» М. Алтухова адзначаны трэцяй прэміяй. Заахвочвальныя прэміі атрымалі У. Правасуд за маналог-фельетон «Браты» і М. Шышкін за фельетон «Партизанскі жарт».

СПРАВАЗДАЧА НА СЦЭНЕ ТЭАТРА

Днямі ў Беларускай дзяржаўным акадэмічным тэатры оперы і балета БССР адбыўся справаздачны канцэрт навучэнцаў Мінскага харэаграфічнага вучылішча. Навучэнцы выступілі з вялікім рэпертуарам класічных і народнаасцэнічных танцаў. Паспяхова выступілі выпускнікі вучылішча Аляксандр Елісееў і Таццяна Петракова (здымак № 1). Яны выканалі іспанскі танец «Панадэрос». На здымку № 2 навучэнцы выконваюць беларускую польку.

Фота І. СТЭЦА.

ВЕЧАРЫ ПЕРАДСВЯТОЧНЫЯ

Змястоўную праграму да дня выбараў у Вярхоўны Савет СССР падрыхтавалі самадзейныя артысты Рэчыцкага гарадскога дома культуры. З вялікім поспехам перад выбаршчыкамі выступілі ўдзельнікі народнага ансамбля песні і танца «Дняпро», народнага тэатра, канцэртнай групы мастацкай самадзейнасці Дома культуры.

Цёпла прынялі самадзейных артыстаў на гідролізадражджывым заводзе, вытворчым дрэваапрацоўчым аб'яднанні, у школе-інтэрнаце і саўгасе «10 год Кастрычніка». 16 чэрвеня ўдзельнікі народнага тэатра выступіць перад выбаршчыкамі зааветэхнікума, а канцэртная брыгада — у вёсках Азершчына і Жмураўка.

А. САСНОК.

Трасцінская сельская бібліятэка Хоцімскага раёна праводзіць на агітпункце вялікую работу. Працуе тут стол давадак і кансультацый. Прыгожа аформлены стэнд «Савецкі Саюз» дапоўнены тэматычнымі палічкамі літаратуры аб брацкіх рэспубліках. Увагу выбаршчыкаў прыцягвае карта новабудуляў Беларускай Агтыўна-бібліятэкі правялі вечар «Ад выбараў да выбараў».

В. АРЦЕМ'ЕУ.

Пры Мазырскай аўтакалоне нарадзіўся новы самадзейны калектыў — мужчынскі вакальны ансамбль. У ім удзельнічаюць шафэры, інжынерна-тэхнічныя работнікі. Кіруе ансамблем шафэр І. Нелезеў. Спевамі частыя госці на агітпунктах горада і навакольных вёсак. А на даўна артысты-аматары з поспехам выступілі перад вы-

баршчыкамі ў Гомельскім парку культуры і адпачынку імя А. Луначарскага.

М. ХУДАЛЕЕУ.

Часта выязджае ў гаспадаркі Маладзечанскага раёна клуб палітычнай інфармацыі. У клубе вёскі Мойсічы праведзены вусны часопіс «Сёння ў планах, заўтра ў жыцці». Старонкі часопіса прысвячаліся дзятэрмінаваму выкананню планаў чацвёртага, вызначальнага года пяцігодкі.

М. УЛАДЗІМІРАУ.

Новая праграма агітбрыгады «Слава працы» Рагачоўскага раённага дома культуры нікога не пакідае абякавым. Яна захапляе яркасцю вобразаў і майстэрствам выканаўцаў. Такую шырокую «агітацыйную фактамі» маглі прадэманстраваць толькі людзі, кроўна зацікаўленыя ў росквіце свайго горада і раёна. Цікавая па задуме «Экскурсія» па Рагачову, ёсць шмат дасціпных сатырычных сцэнак. Аматыры баявога жанру выступалі ў калгасах імя Кірава, «Савецкая Беларусь», «Дружба» і інш. І ўсюды самадзейных артыстаў запрашаюць прыязджаць у другі раз.

А. ДРУЖКОВА.

У Бялынічах адбыўся вечар-сустрэча з маладымі выбаршчыкамі. Аспірант Мінскага педінстытута імя М. Горкага А. Красоўскі зрабіў даклад: «Камсамол — баявы памочнік і надзейны рэзерв партыі». На вечары выступілі сакратар райкома камсамола Г. Мехацікаў, маладыя выбаршчыкі, якія будучы галасавалі ўпершыню.

С. ФРЭНКЛАХ.

СВЯТА працоўнай славы хлебаробаў Мінскага раёна пачалося выступленнем Канцэртна-эстраднага аркестра Беларускага радыё і тэлебачання пад кіраўніцтвам заслужанага артыста БССР Б. Райскага. Асаблівым поспехам карысталіся салісты Юрый Смірноў, Тамара Раеўская, Анатоль Падгайскі.

Пасля прафесійных артыстаў выступілі самадзейныя калектывы раёна. Першым быў хор птушкафабрыкі імя Крупскай, які выканаў некалькі песень савецкіх кампазітараў.

Сярод шматлікіх нумароў ма-

У ГОНАР ХЛЕБАРОБАУ

стацкага калектыву ардэнаноснага калгаса імя Гастэлы высокім прафесійным майстэрствам вылучыліся выканаўцы танца «Беларуская трасуха» і вакальная група хору Палаца культуры.

Шчырым і сардэчным было выступленне аркестра народна-інструментальнага саўгаса «Рассвет», якім кіруе С. Еліні. Хвалююча прагучалі песні «Нёман» і «Радзіма», «Цвітуць дугі мурожныя» ў выкананні салістаў С. Сакалова і М. Елінай.

У калектыве вакальна-інструментальнага ансамбля «Арфей», які ўжо шмат гадоў выступае на сцэне Астрашыцка-Гарадоцкага дома культуры, нарадзілася песня «Хатынская ноч». Гэты твор быў цёпла сустрэты ўдзельнікамі свята.

Дружнымі воплескамі ўзнагародзілі глядачы выступленні самадзейных артыстаў Крупіцкага і Заслаўскага дамоў культуры, хору дзяржаўнага Мінскага птушкафабрыкі і іншых.

М. НЯХАЙ.

ЗВІНІЦЕ, ТРУБЫ, ЗВІНІЦЕ!

Добрая традыцыя ў рэспубліцы — праводзіць абласныя святы духовай музыкі. Духовай аркестры пачынаюць больш упэўнена заяўляць пра сябе яркім гучаннем труб на вуліцах і плошчах у час усенародных свят і дэманстрацый, масавых гулянняў і мітынгаў, у палацах культуры, клубах і парках.

На XIII пленуме ЦК КП Беларусі шырока абмяркоўваліся пытанні музычна-эстэтычнага выхавання народа, далейшага развіцця мастацкай самадзейнасці, у тым ліку духовай аркестраў прадпрыемстваў, будоўляў, калгасаў, саўгасаў і ўстаноў культуры. Аб неабходнасці пільнай увагі да развіцця духовай аркестраў гаварыў у справаздачным дакладзе на V з'ездзе Саюза кампазітараў СССР Ц. Хрэнікаў. Таму святы духа-

вой музыкі і агляды-конкурсы духовай аркестраў з'яўляюцца адной з важных форм прапаганды гэтага віду мастацтва сярод працоўных і вучнёўскай моладзі.

Аўтару гэтых радкоў не раз даводзілася выступаць на старонках друку аб недахопах у развіцці духовай музыкі ў рэспубліцы. Нягледзячы на тое, што яшчэ многае дасюль не вырашана, усё ж прыемна адзначыць, што «лёд крануўся», прыкметна ажывілася дзейнасць самадзейных духовай аркестраў Беларусі. Адбыліся ўжо абласныя святы духовай музыкі ў Брэсце, Гомелі і Магілёве, прысвечаныя 30-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

У цёплы сонечны дзень на Прывакальнай плошчы Гомеля, каля Палаца культуры чыгуначнікаў, выстраіліся 16 лепшых самадзейных духовай аркестраў з абласнога цэнтра, Мазыра, Калінкавіч, Светлагорска, Рэчыцы і іншых гарадоў. Яркія нацыянальныя касцюмы, эмблемы, радасны, святочны настрой удзельнікаў, сярод якіх і дзеці, і аматары-музыканты пенсіянеры, юнакі і дзяўчаты. (Аркестр Гомельскага кааператыва тэхнікума, напрыклад, увесь склаўся з дзяўчат, апраунутых у прыгожыя нацыянальныя касцюмы).

Тысячы гамяльчан віталі ўдзельнікаў свята. На праспекце імя Леніна — пачаўся традыцыйны марш-парад аркестраў. Яны выканалі маршы і песні савецкіх кампазітараў.

Наперадзе калоны — дзяўчаты з рукамі ў руках.

Захапленне выклікала ігра духовай аркестра Гомельскага музычнага вучылішча імя П. Сакалоўскага (дырыжор В. Юрчанка). Гарачымі воплескамі сустракалі жыхары горада аркестр Палаца культуры чыгуначнікаў, які заслужана носіць назву народнага калектыву.

На Цэнтральнай плошчы, ля помніка Леніну, удзельнікі свята зліліся ў адзін зводны духавы аркестр. Пад гукі магутнага і ўрачыстага «Слаўся» Глінкі дзяўчаты ўсклалі кветкі да помніка вялікаму правядыру.

Свята працягвалася ў парках і скверах Гомеля. У парку культуры і адпачынку імя Луначарскага на эстрадзе і вакол яе размясціліся лепшыя аркестры вобласці. Пачынаецца святочны канцэрт. Духовай аркестр Мазырскага музычнага вучылішча пад кіраўніцтвам выхаванца Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, педагога вучылішча А. Бурчыка адкрывае канцэрт фанфарным маршам С. Чарнецкага «Слава Радзіме». Пасля выканавання «Няхай жыцьё наша дзяржава» В. Аляксандрава. Аркестр гучыць палыміна, без фарсіравання гучыць. Асабліва прыемнае ўражанне пакінула група кларнетыстаў.

Добра выступіў на свяце духовай аркестр Мазырскага палаца культуры будоўляў (кіраўнік А. Даўганолоў). Цёпла прынялі слухачы выступленне аркестра Рэчыцкага гарадскога дома культуры (дырыжор В. Лагачоў). Музычна, з яркімі

КАРТЭЙН аўтобусаў, упрыгожаных транспарантамі і кветкамі, набліжаўся да граніцы Вілейскага раёна. І раптам весела загучала медзь аркестра. Баявым маршам, хлебам-соллю сустракалі прадстаўнікі партыйных, камсамольскіх і савецкіх арганізацый і самадзейных артысты раёна дарогі гасцей — удзельнікаў свята мастацтваў — славуція мінскія калектывы: хоры народнай пес-

акупантамі. Тут адбыўся мітынг, які адкрыў сакратар райкома партыі І. Харкевіч. З усхваляваным словам да моладзі звярнуўся былы адважны партызан-разведчык і падрыўнік, сёння старшыня гарсавета І. Трус.

— Вілейскі край, — гаворыць ён, — праславіўся гераізмам і мужнасцю ў дні вайны. Зямля наша багатая на таленты, на шчырых працавітых людзей. Непаўторная прыгажосць — яе краявіды.

Пяты раз праводзіць свята мастацтваў Мінскі абласны дом мастацкай самадзейнасці. Свята — своеасаблівая творчая справаздача артыстаў-аматараў беларускай сталіцы перад гледачамі раённых цэнтраў і працаўнікамі вёскі. Аб гэтым гаварылі, адкрываючы канцэрт у Вілейскім гарадскім парку, намеснік дырэктара Дома самадзейнасці І. Барысава і загадчык аддзела культуры С. Трыдзенскі. Фарбы канцэрта самыя разнастайныя і нечаканыя: ад патэтычнай песні К. Масаліцінава «Слава партыі» да вясёлых, жартоўных прыпевак, ад бадзёрай полечкі да ўзнёслай песні Л. Афанасьева «Слава людзям працы» і «Фантазіі на тэмы песень У. Алоўнікава» Д. Камінскага.

жысёр Л. Івашкевіч). У саўгасе «Ільянскі» выступіла агітбрыгада «Маладзёжная» Вілейскага гарадскога дома культуры.

Вось што сказала пра свята сакратар парткома саўгаса «Любань» Марыя Цімафеўна Душкіна:

— Сёння ў нас шчаслівы дзень. У нашым і ў іншых сельскіх клубах і дамах культуры раёна гучаць песні, вясёлая музыка, паказваюць сваё майстэрства танцоры, чытальнікі, салісты. Свята мастацтваў супала з дзвюма значнымі падзеямі. Яно прадодзіць напярэдні 30-годдзя вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захоп-

каў. Важна і другое — свята прысвечана працаўнікам вёскі, якія ў нялёгкіх умовах сёлетняй вясны паспяхова завяршылі палывыя работы. Дзякуй усім удзельнікам, хто падарыў нам, хлебаробам, шчаслівыя минуты радасці.

Свята мастацтваў — гэта і абмен вопытам, і агляд творчых здабыткаў, і радасць незабытых сустрэч з людзьмі самай мірнай прафесіі, з тымі, хто вырашчвае хлеб.

Ад раёна да раёна кроць свята мастацтваў па Міншчыне.

Я. ДАНСКАЯ,
спецыяльны карэспандэнт
«Літаратуры і мастацтва».

Па раёнах Міншчыны

ні будаўнічага трэста № 5 і трактарнага завода, аркестр народных інструментаў Палаца культуры Белсаўпрофа, танцавальную групу народнага хору «Маладосць» Дома культуры прафтэхадкацыі, ансамбль аперэты клуба абутковага вытворчага аб'яднання «Прамень». Абдымкі, сяброўскія поціскі рук. І зноў у дарогу.

А ў Вілейцы артысты-аматары з Мінска і мясцовыя ўдзельнікі самадзейнасці ў прыгожых сцэнічных касцюмах, з букетамі жывых кветак накіраваліся па вуліцах горада да помніка У. І. Леніну. Вянок і кветкі — вялікая му правяду працоўных.

Пад гукі маршаў і песень часоў рэвалюцыі кроць свята моладзь да другой святыні горада — помніка воінам, партызанам і падпольшчыкам Вілейкі, якія загінулі ў час вайны з нямецка-фашысцкімі

На нашай зямлі некалі запісваў песні і легенды Змітрок Бядуля. З нашым краем звязаны жыццё і творчасць Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча, Янкі Купалы, Ігната Буйніцкага. У гады Вялікай Айчыннай вайны ў нас дзейнічаў Вілейскі падпольны абком партыі. Актыўна змагаліся з ворагам 48 пярвічных партыйных арганізацый, 220 камсамольскіх, 17 партызанскіх брыгад... Гарэла зямля пад нагамі акупантаў. Бацькі, браты, сёстры заваявалі вам, моладзі, гэты шчаслівы мірны сонечны дзень. Беражце яго!

Мінутай маўчання ўшанавалі памяць герояў вайны. Хораша ўпісалася ў гэтую эмацыянальную настроенасць выступленне майстра завода СКБ меліярацыйных машын Міхала Кавалёва, які ўсхвалявана прачытаў урывак з паэмы «Рэвіём» Р. Раждзественскага.

Свята мастацтваў адбылося ў Чэрвені, Дзяржынску і Пухавічах. Канцэрты па жанрах мастацтва наладжваюцца ў раённых цэнтрах, а пасля працягваюцца на сценах сельскіх устаноў культуры. У цудоўным Палацы культуры саўгаса «Любань» Вілейскага раёна адбыўся вечар харавой музыкі. Тут з поспехам выступіў хор народнай песні трактарнага завода пад кіраўніцтвам У. Журовіча. Хлебаробы калгаса «Рассвет» сустракалі гарачымі воплескамі кожную песню народнага хору будаўнічага трэста № 5, які на рэспубліканскім аглядзе заваяваў першае месца. Дырыжыраваў хорам мастацкі кіраўнік С. Дробыш.

Вечар харэаграфічнага мастацтва адбыўся ў клубе калгаса Імя Чарняхоўскага. Тут выступіла танцавальная група народнага хору «Маладосць» Дома культуры працоўных рэзерваў.

Прыемна, што ў свяце мастацтваў прынялі ўдзел і самадзейныя калектывы Вілейкі. Артысты народнага тэатра паказалі ў калгасе «Праўда» свой новы спектакль «Мая старэйшая сястра» (рэ-

дынамічнымі адценнямі прагучала ў яго выкананні «Славянская полька» В. Фука і фантазія на тэмы песень аб Вялікай Айчыннай вайне Н. Вахуніцкага «Дзе ж мы цяпер, сябры аднапалчане». Урачыста і стройна была выканана «Песня аб Радзіме» І. Дунаеўскага аб'яднаным аркестрам Палаца культуры «Гомсельмаш» і Гомельскага парку культуры і адпачынку (дырыжор А. Новікаў).

Узросшае выканаўчае майстэрства прадэманстравалі народны духавы аркестр Гомельскага палаца культуры чыгуначнікаў (дырыжор Ю. Ягудкін). У выкананні аркестра прагучала песня-марш Э. Калманюскага «Я люблю цябе, жыццё». Разам з аркестрам выступіў саліст Г. Новікаў, які валодае

сакавітым прыгожым па тэмбру голасам. Пранікіненна ён праспяваў «Памяць сэрца» І. Лучанка. Аркестр акампаніраваў мякка і стройна.

Свята закончылася выступленнем зводнага аркестра, які выканаў «Славу народам нашай краіны» В. Шышова, беларускі народны танец «Бульбу» (дырыжыраваў А. Даўгаполаў), старадаўні вальс «Успаміны» Джойса (дырыжор С. Буланаў) і «Камсамольскае юнацтва» І. Лучанка (дырыжор Ю. Ягудкін).

Свята духавой музыкі старанна рыхтавалі. Яно з'явілася вынікам творчай садружнасці абласнога ўпраўлення культуры і аблсаўпрофа, абласных дамоў мастацкай самадзейнас-

ці і народнай творчасці. Прафсаюзы запрасілі на свята 10 аркестраў, устаноў Міністэрства культуры БССР—6. Былі калектывы і ад іншых арганізацый. Паспеху свята садзейнічала таксама актыўная дзейнасць яго творчага кіраўніцтва — рэжысёра свята, народнага артыста БССР А. Рыбальчанкі, гапоўнага дырыжора А. Даўгаполава.

Прыемна тое, што музычныя навучальныя ўстановы Гомельшчыны надаюць вялікую ўвагу развіццю духавых аркестраў. Мазырскае і асабліва Гомельскае музычныя вучылішчы маюць добрыя, вялікія па складу духавыя аркестры. Тут умела наладжана падрыхтоўка духавой, будучых кіраўнікоў самадзейных аркестраў.

Варта адзначыць, што ў вобласці наогул любяць духавыя аркестры. У маі Гомельская студыя тэлебачання падрыхтавала цікавую перадачу, прысвечаную 30-й гадавіне вызвалення вобласці ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. У перадачу, якая трансліравалася па першай праграме Беларускага тэлебачання, было ўключана выступленне духавога аркестра Гомельскага музычнага вучылішча, які разам са спеваком Н. Маісеенкам эмацыянальна праспяваў «Абеліскі» Д. Смольскага (дырыжор — выпускнік Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі, выкладчык вучылішча В. Мацвееў).

Мушу сказаць і пра недахопы ў кіраўніцтве духавымі ар-

кестрамі вобласці. На Гомельшчыне працуе многа такіх калектываў, але на свяце ўдзельнічала толькі 16. Не было ніводнага калгаснага ці саўгаснага аркестра. Слаба былі прадстаўлены школьныя і юнацкія самадзейныя калектывы гэтага жанру мастацтва. Міністэрства асветы БССР абавязана больш канкрэтна займацца арганізацыяй у школах духавых аркестраў з тым, каб стварыць заслон гітарнай «шлягернай» пошласці, якая запаленне музычны побыт нашай моладзі. Некаторыя з аркестраў, якія ўдзельнічалі ў свяце, былі невялікімі па свайму складу, часам і выкананне іх было нізкай якасці (аркестр Калінкавіцкага раённага дома культуры).

Трэба, нарэшце, вырашыць, у якой форме павінен выступаць аркестр (яно даўно ўжо вырашана ў харавых калектывах). Нават лепшыя аркестры вобласці такой формы не мелі.

Святочны канцэрт адкрываўся ў Гомельскім парку культуры і адпачынку, сцэнічная пляцоўка якога ледзь змясціла два аркестры. Астатнія вымушаны былі шукаць сабе месца па-за сцэнай, што не магло не адбіцца на вынанні праграмы зводным аркестрам. Відаць, час падумаць аб тым, каб у Мінску (дзе таксама няма вялікай прыстасаванай эстрады для выступленняў масавых харавых і інструментальных калектываў) і абласных цэнтрах былі пабудаваны вялікія сцэнічныя пляцоўкі, на якіх маглі б адбывацца святае песні, танца і музыкі. Такія пляцоўкі са спецыяльна абсталяванымі лаўкамі для шматтысячнай аў-

дыторыі даўно ўжо ёсць у Рызе, Таліне, Вільнюсе.

Відаць, падобныя свята больш мэтазгодна рыхтаваць як вынік абласнога конкурсу самадзейных духавых аркестраў. Так было, у прыватнасці, у Брэсце, так рабілі летась і мінчане. Конкурс, у якім пазатанна ўдзельнічалі б усе аркестры вобласці, садзейнічаў бы іх папулярнасці і павышэнню іх ролі ў музычна-эстэтычным выхаванні працоўных і моладзі. Ён дапамог бы выявіць сапраўды лепшыя аркестры, якія ў творчым спаборніцтве заваявалі б права ўдзелу ў свяце.

Летась прэзідыум Белсаўпрофа прыняў пастанову, якая градугледжвала штогод праводзіць свята духавой музыкі ў абласцях рэспублікі. На жаль, сёлета яны адбыліся толькі ў трох абласцях. Відаць, культурнаму аддзелу Белсаўпрофа трэба сачыць за выкананнем уласных пастановаў і рашэнняў.

Набліжаецца 30-я гадавіна Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне. Хоцьца верыць, што ў дні гэтага ўсенароднага свята нашы шматлікія самадзейныя духавыя аркестры будучы абавязковымі ўдзельнікамі масавых народных гулянняў, конкурсаў і святаў духавой музыкі. Пра гэта ўжо сёння трэба клапаціцца і распачынаць сур'ёзную падрыхтоўку.

А. МАЙЗЛЕР,
заслужаны артыст БССР,
в. а. дацэнта Беларускай
дзяржаўнай кансерваторыі.

Зводны духавы аркестр мінскіх прафтэхвучылішчаў часта выступае на святах перад будучай рабочай зменай.
Фота А. КАЛЯДЫ.

НЕЯК да мяне звярнуліся кінадакументалісты студыі «Беларусьфільм» з просьбай падказаць сюжэт для кароткаметражнага фільма да гадавіны вызвалення Мінска ад фашысцкіх захопнікаў. Разгаварыліся. Я пачаў угодас перабраць самае значнае са сваіх старых журналісцкіх бланкетаў. І рантам у памяці мільгнула тая пэсэдка...

...Пад хуткія колы нашай «Волгі» стужкай сцэлецца ўкатаны асфальт.

Мы едзем па мірнай зямлі, але і сёння тут яшчэ многае нагадвае аб змрочным мінулым гэтага краю, аб мінулай вайне. Замішэлыя, расколатыя, нібыта гіганцкія арэхі, шэрыя бетонныя глыбы старых дотаў уздоўж дарогі. Парослыя хмызняком і дробна-лесем процітанкавыя рывы. Яшчэ з вайны засталася ў памяці ранейшая назва краю — Усходняя Прусія.

Мы едзем у Несцераў, невялікі гарадок Калінінградскай вобласці. Я адчуваю, як усё больш хвалюецца мой малады спадарожнік. Справа ў тым, што горад, куды мы едзем, носіць імя яго бацькі...

Вельмі цямна, толькі па расказах маці ды ўрыўках уражаннях дзяцінства, Яўгеній памятае яго, — калі пачалася вайна, яму было ўсяго чатыры гады.

Памятае, як, ужо ў вайну, бацька завязджаў з фронту на кароткую пабыўку і ад самага вакзала да дома нёс яго на сваіх шырокіх, дужых плячах. Побач кроцьлі шчаслівыя маці і старэйшая сястрычка Люба.

Многае пра бацьку Яўгеній даведаўся значна пазней. З п'ямай і дакументаў. Са слоў маці. З успамінаў франтавых сяброў і таварышаў па службе гвардыі палкоўніка Несцерава.

Сын варонежскага селяніна, Сцяпан Кузьміч Несцераў з дванаціці двух гадоў звязаный свой лёс з арміяй.

Быў чырвоным курсантам. Потым — камандзірам танка, узвода, роты.

Начальнікам штаба, камандзірам танкавага палка...

Зімою 1939-40 года акадэмічныя веды, атрыманыя ў браньтанкавай акадэміі, ён падмацаваў на практыцы — асабістым вопытам бацькі з беларусамі. Яго танкавы полк на Карэльскім перапынку дзейнічаў у вельмі складаных умовах мясцовасці, дзейнічаў упэўнена, па-майстэрску, смела.

Фашысцкае нашэсце маёр Несцераў сустрэў камандзірам танкавай брыгады.

Камуніст, кадравы афіцэр танкавых войск, вопытны военачальнік, Герой Савецкага Саюза — такі ў свядомасці Яўгенія мужны вобраз бацькі.

Час ад часу ў п'сьмах з фронту Сцяпан Кузьміч паведамляў сям'і аб сваіх баявых буднях. Я ведаю, Яўгеній беражліва захоўвае гэтыя п'сьмы.

«...Знішчаем гітлераўцаў. Час такі гарачы, што нават напісаць няма калі. Ubачымся пасля разгрому фашысцкіх акупантаў, сам усё раскажу, калі ў перамогай вернемся дамоў...»

«...Справы ў нас на фронце ідуць добра. Неўзабаве, відаць, будзем на тэрыторыі Германіі. Вось гады фашы-

стам прыйдзецца расплачвацца за ўсё...»

Разам з гэтымі скупымі, як баявыя данясенні, пачаў-цельмі ад часу франтавымі вестачкамі Яўгеній захоўвае яшчэ адзін дакумент — баявую характарыстыку бацькі, падпісаную ў 1944 годзе камандзірам гвардзейскага Танкавага корпуса генералам А. С. Бурдзейным, у падначаленні якога была брыгада палкоўніка Несцерава.

Высока ацэньваючы асабістыя і камандзірскія якасці Сцяпана Кузьміча, генерал пісаў у характарыстыцы, што 26-я танкавая брыгада, якую ўзначальвае гэты адважны і таленавіты афіцэр, заўсёды вызначалася гібкай маневранасцю ў баях, дзёрзкімі ўдарамі на ворага. У летнім наступе сорак трэцяга года яна

Бурдзейны. На камандны пункт палкоўніка Несцерава, які размясціўся на ўзлеску сасновага бору, кіламетраў за дванаццаць на ўсход ад Мінска, былі тэрмінова выкліканы ўсё камандзіры часцей.

Акціўны бацькоўскім позіркам няголеных, схуднелых афіцэраў, якія на працягу тыдня не вылазілі з баявых машын, генерал папярэдзіў, што нарада будзе кароткай.

— Бачу, усё вы стаміліся, людзям і тэхніцы патрэбен хоць бы кароткі адпачынак. Але перад намі, таварышы, Мінск. Дарагая літаральна кожная хвіліна. Нас чакаюць, з надзеяй, з нецярпеннем, чакаюць тысячы змучаных мінчан. Ворагу нельга даваць ніякай перадышкі. А таму загадваю: людзям да дзвюх гадзін ночы адпачыць,

неадкладна змяніць напрамак і павёў калону ў абыход моста. Павошта рызыкаваць людзьмі і тэхнікай, калі лёс ворага ўжо вырашаны, горад наш!..

Нядоўгім быў адпачынак танкістаў у вызваленым Мінску. Выцерлі са стомленых, разгарачаных твараў пот і сляды саляркі, парахавага дыму, агледзелі машыны і — зноў каманда «Уперад!». Шлях танкавай брыгады ляжаў далей, на захад.

Здарылася, аднак, так, што праз дзень брыгадзе давялося вярнуцца, зноў убачыць разбураныя, сналеныя ворагам кварталы беларускай сталіцы. З боку Слуцка да Мінска набліжаліся калоны ўзброеных гітлераўцаў, якія пудам прарваліся з Бабруйскага «катла». Танкісты

Пісы — Сцяпан Кузьміч і быў смяртэльна паранены.

На вуліцах толькі што адбітага ў ворага, яшчэ палаючага Шталупенска танкісты развіталіся са сваім любімым камандзірам.

...Вышыня з тапаграфічнай адзнакай 119,1.

Мы з Яўгеніем былі на гэтым узгорку.

Сакавітай травой, густым хмызняком параслі тут старыя сляды ад парадкаў і мін. Знешне быццам бы нішто ўжо не нагадвала аб мінулай вайне, толькі памяць сэрца звязвала нас з усім, што адбылося тут шмат гадоў назад. Неўзабаве пасля вайны горад Шталупенен быў перайменаваны ў Несцераў.

Мы з Яўгеніем прабілі ў Несцераве некалькі дзён, сустрэліся і размаўлялі з многімі яго «старажыламі» — першымі пасяленцамі. Нялёгка, успаміналі яны, было ў першыя гады абжывацца ў чужым, разбураным вайной краі.

Мы бачылі гэты горад сёння — адноўлены, дагледжаны, у зеляніне садоў, з шырокімі чыстымі вуліцамі і ўтульнымі жылымі дамамі, са светлымі школамі, дзе звяняць дзіцячыя галасы, углядаліся ў спакойныя добрыя твары людзей.

Штогод у Дзень Перамогі ў горад Несцераў, да Цэнтральнага сквера на вуліцы імя Чарняхоўскага, збіраюцца тысячы працоўных, каб ушанаваць светлую памяць воінаў, якія аддалі жыццё за Радзіму. Патаючы ў вянках, жывых букетах чаромхі і бэзу, тут, на гранітным пастамеце, узвышаецца бронзавы бюст чалавека, чым імем названы горад.

Мы з Яўгеніем прыйшлі сюды ў будзённым дзень, сустрэўшы ля помніка герою толькі групку мясцовых школьнікаў у чырвоных галштукках. Дзеці ўскладлі на брацкія магілы воінаў букеты свежых палявых кветак.

Бацька і сын...

У гэты дзень яны сустрэліся ўпершыню пасля вайны. Малады лейтэнант Яўгеній Несцераў, які толькі што закончыў ваеннае вучылішча, першы жа свой вопытны выкарыстаў для таго, каб наведаць горад, які носіць імя яго бацькі, пакланіцца яго магіле, пабыць вось так, сам-насам і з ім і са сваімі сьмяротнікамі думкамі, пачуццямі.

Несцераў сустрэўся з Несцеравым...

Бацька і сын... Фота аўтара. Рэпрадукцыя А. Дайтлава.

Анатоль БЕЛАШЭУ

Ёсць такі горад Несцераў...

першай уварвалася ў Белград, а ўслед за гэтым — літаральна на плячах адступнаўшага праціўніка — у Харкаў. Пазней вяла паспяхова баі за Ельню, Смаленск, у Беларускай аперацыі летам сорак чацвёртага года гвардзейцы Несцерава вызначыліся пры прарыве магутнай, глыбока эшаланіраванай абароны праціўніка ў раёне Оршы, а таксама ў вызваленні ад фашысцкіх захопнікаў сталіцы Савецкай Беларусі — горада Мінска...

Беларуская аперацыя.

Паводле дакументаў і успамінаў баявых сяброў Сцяпана Кузьміча, гэта была самая бліскучая старонка ў летапісе 26-й танкавай брыгады і ў паслужным спісе яе бяспрашнага камандзіра — гвардыі палкоўніка Несцерава.

...Прабіваючы магутную абарону праціўніка тры сутак брыгада вяла няспынным жорсткім баі ў раёне Оршы, ператворанай гітлераўцамі ў сапраўдную крэпасць, і толькі 26 чэрвеня вырвалася на аперацыйную прастору. Орша была ззду. Спачатку на штабных картах, у баявых данясеннях, а затым і ў зводках Савецкага інфармбюро з'явіўся доўгачаканы «Мінскі напрамак».

Брыгада наступала імкліва. Вызвалены Старасялле, Круглае, мноства іншых населеных пунктаў. А палявыя рацыі бесперапынна падганяюць: «Наперад! Наперад!». І танкі імчацца, змятаючы на сваім шляху варожыя заслоны.

...29 чэрвеня брыгада палкоўніка Несцерава з ходу фарсіравала апошнюю водную перашкоду на шляху да Мінска — раку Бярэзіну, сустрэлася з грознымі гаспадарамі беларускіх лясоў партызанамі і разам з імі атакавала апорны пункт праціўніка Смалычы. З гэтага дня партызаны сталі надзейнымі разведчыкамі танкістаў. Іх праваднікамі па лясных сцежках і балотных грэблях, а ў сутычках з ворагам бяспрашна змагаўся як танкавы дэсант.

Наперадзе быў Мінск.

Увечары 2 ліпеня ў 26-ю танкавую брыгаду прыехаў камандзір корпуса генерал

накарміць іх, агледзець машыны, папоўніць гаручым, боепрыпасамі і — уперад, на Мінск!.. На досвітку сустрэкаемся з табой, Сцяпан Кузьміч, у вызваленым Мінску, на Прывакзальнай плошчы. А адпачываць будзем пасля перамогі...

Не выпадкова месцам сустрэчы ў Мінску генерал назваў Прывакзальную плошчу. Брыгадзе Несцерава трэба было прарывацца да Беларускай сталіцы ўздоўж чыгуначнай магістралі.

Каля апоўначы танкі брыгады пакінулі стаянку ў сасновым бары і, ледзь пачало віднець, на вялікай хуткасці ўварваліся ў горад, яшчэ заняты фашыстамі.

Ва ўсіх баявых характарыстыках, службовых атэстацыях і наградных лістах камандзіра 26-й танкавай брыгады гвардыі палкоўніка Несцерава адзначалася, што, кіруючы боем, ён, як правіла, знаходзіўся непасрэдна ў баявых парадках сваіх часцей, асабістым прыкладам натхняў падначаленых. У перакладзе са строгай мовы ваенных статутаў гэта азначала, што камандзірскі танк палкоўніка Несцерава або яго запылены «віліс» з палявой рацыяй і вопытным радзістам на заднім сядзенні заўсёды былі ўперадзе — у баявой лініі танкаў, калі яны шырока, магутна, нястрымна атакавалі ворага; у галаве калоны, калі яна імкліва праследвала адступаючага праціўніка. Гвардзейцы раўняліся ў мужнасці на свайго бяспрашнага камбрыга.

Генерал В. К. Шацін, былы начальнік штаба брыгады, успамінае эпізод, які адбыўся ўжо на вуліцах Мінска.

— Перад мостам праз Свіслач нашы машыны нечакана спыніў хлопчык, які выбег з руін «Дзядзечкі танкісты! — папярэдзіў ён. — Не едзьце на мост, ён замінраваны. А за мостам фашысты з гарматамі. Я правяду вас іншай дарогай». Слў у нас было дастаткова, каб атакаваць варожы заслон у лоб, што называецца, напрамом. Але Сцяпан Кузьміч падзякаваў хлопчыка, насадыў яго на браню сваёй машыны, даў па радыё загад

Несцерава атрымалі загад тэрмінова заняць абарону на плаўднёвай ускраіне Мінска. Для абароны горада былі падцягнуты іншыя нашы войскі, злучэнні беларускіх партызан. У выніку асобныя воінскія часці праціўніка, якія ўцалелі пад Бабруйск, трапілі ў Мінскі «кацёл» і былі наншчэ разгромлены.

Восень 1944 года... Вызвалены ад ворага ўслед за Беларуссю зямлю Савецкай Прыбалтыкі, брыгада палкоўніка Несцерава першай пачала баі на подступах да Каўнаса, выйшла да дзяржаўнай граніцы фашысцкага рэйха і ўступіла ў межы Усходняй Прусіі.

Калі сталіца нашай Радзімы Масква салютавала доблесным савецкім воінам, што першымі ступілі на тэрыторыю гітлераўскай Германіі, гвардыі палкоўніка Сцяпана Кузьміча Несцерава ўжо не было ў жывых...

Танкавай брыгадзе ў гэтых баях адводзілася роля агнявога тарана на напрамку галоўнага ўдару. Праваўшы вал абарончых умацаванняў праціўніка, яна павінна была без затрымкі развіваць поспех і авалодаць горалам і чыгуначнай станцыяй Шталупенен, апусанымі калёнам мінных палёў, дотаў, супрацьтанкавых перашкод і прыкрытымі з усходу ракой Пісай.

Гітлераўцы разумелі, што яны змагаюцца ўжо на сваёй зямлі і адступаць, «раўняць лінію фронту», далей няма куды. Баі былі вельмі жорсткія. Гвардыі палкоўнік Несцераў, які каардынаваў дзеянні нашых танкавых і механізаваных злучэнняў, успамінае таварышы па службе, у тыя дні і ночы амаль не спаў.

Перад самым Шталупенем шлях танкістам і мотастралкам перагародзіла не вельмі шырокая, але дастаткова глыбокая рака Піса. Ледзь завязаўся бой за пераправу, як палкоўнік Несцераў адразу перанёс свой перадавы назіральны пункт сюды, на вышыню 119,1, каб асабіста кіраваць дзеяннямі пантапэраў, танкістаў і мотастралкоў.

На гэтым сваім апошнім назіральным пункце — невялікім ўзгорку на беразе

НОВЫ ФІЛЬМ Мрынала Сена

Цікавым па тэме і выдатным па выкананні назвалі кінакрытыкі апошні фільм вядомага кінарэжысёра Мрынала Сена «Радавы», прагляд якога адбыўся нядаўна ў Калькуце.

«Радавы» — заключная частка трылогіі, дзюма першымі карцінамі якой былі «Інтэрв'ю» і «Калькута». Гэтымі кінастужкамі, на думку Індыйскай крытыкі, Мрынал Сен паклаў асновы палітычнага кінамастацтва ў Індыі. «Мяне часта абвінавачваюць у тым, што я занадта падкрэсліваю негатывныя бакі жыцця нашага грамадства, — гаворыць Мрынал Сен. — Але мастак не можа заставацца аб'ектыўным, ён абавязаны выкрываць сацыяльнае зло, нават калі для гэтага давядзецца карыстацца гражэскам. Для мяне, як рэжысёра, найбольш важна — парушыць раўнадуша гледачоў, сцвярджаючы, што чалавек, які мысліць, не можа спакойна глядзець на зло, што ён абавязаны быць альбо ў тым, альбо ў іншым лагерах».

Сюжэт «Радавога» нескладаны. Гэта расказ пра лідэра леваэкстрэмісцкай арганізацыі «наксалітаў», якая ўжывала ў Індыі на практыцы тэорыі Мао Цзэ-дуна. У яе ўвайшлі ў асноўным прадстаўнікі моладзі, якія, расчараваўшыся, узбунтаваліся пры сутыкненні з цяжкасцямі і не здолешылі зразумець аб'ектыўнага характару праблем, што стаяць перад Індыяй, якая скінула каланіяльны прыгнёт. Наксаліты пад уплывам маісцкай прапаганды ступілі на шлях узброенай барацьбы. Пекінскі тэ-

зіс «сялянская вайна — шлях да сапраўднага вызвалення» стаў іх лозунгам. Але лозунг гэты не знайшоў падтрымкі ў масах.

На іх рахунку спаленая вёска Наксалбары і іншыя мясціны, сотні тэрарыстычных актаў, забойстваў паліцэйскіх. Усё гэта выклікала гнеўны пратэст народных мас і сумненні ў правільнасці выбранага шляху ў прыхільнікаў гэтага руху. Многія з іх ужо ў турмах прыходзілі да разумення аб няправільнасці і шкодзе пекінскай тэорыі, аб бессэнсоўнасці «наксалізму». Іншыя, а ў іх ліку і героі фільма, пераканаліся ў гэтым, сутыкнуўшыся з гневам, варожасцю народных мас да іх.

Цікавае да «Радавога» ў Індыі велізарнае. Характэрна, што большасць вядучых газет прысвячаюць фільму вялікія артыкулы, расцэньваючы яго як дасканалы прадуманы, мэтанакіраваны аналіз шэрагу актуальных для Індыі праблем. «Нарэшце, — піша «Таймс оф Індыя», — зроблены фільм,

які мае самае непасрэднае дачыненне да сённяшняга сацыяльна-палітычнага становішча ў краіне, у якім узняты пытанні, што цікавяць кожнага з нас». «Гэта мастацкі, праўдзівы, зроблены майстэрскімі штрыхамі аналіз становішча, характэрнага для сённяшняй Індыі, — адзначае прагрэсіўны штотднёвік «Лінк». — Гэта становішча патрабуе маналітнага адзінства левых і дэмакратычных сіл, умацавання камуністычнага руху, а значыць, крыштальнай чысціні рэвалюцыйнай тэорыі і практыкі».

49-гадовы Мрынал Сен няпер працуе над сваім 12-м фільмам. Перш чым стаць рэжысёрам, ён быў карэктарам, журналістам, рабочым на кінастудыі. Ён многа чытаў аб кінамастацтве Саветаў Саюза, захапляўся Эйзенштэйнам. «Яго творчасць, — гаворыць ён, — зрабіла самае вялікае ўздзеянне на маё фарміраванне як рэжысёра».

Мы гутарым з Сенам ужо больш гадыны. «Калі напішаце, — падкрэслівае ён на развітанне, — што Індыя з яе радасцямі і праблемамі, Індыя жывая, якая думае, будзе тэмай маіх новых фільмаў, то вы не памыліцеся».

А. ШАЛЬНЭУ,
карэспандэнт ТАСС.

Далі.

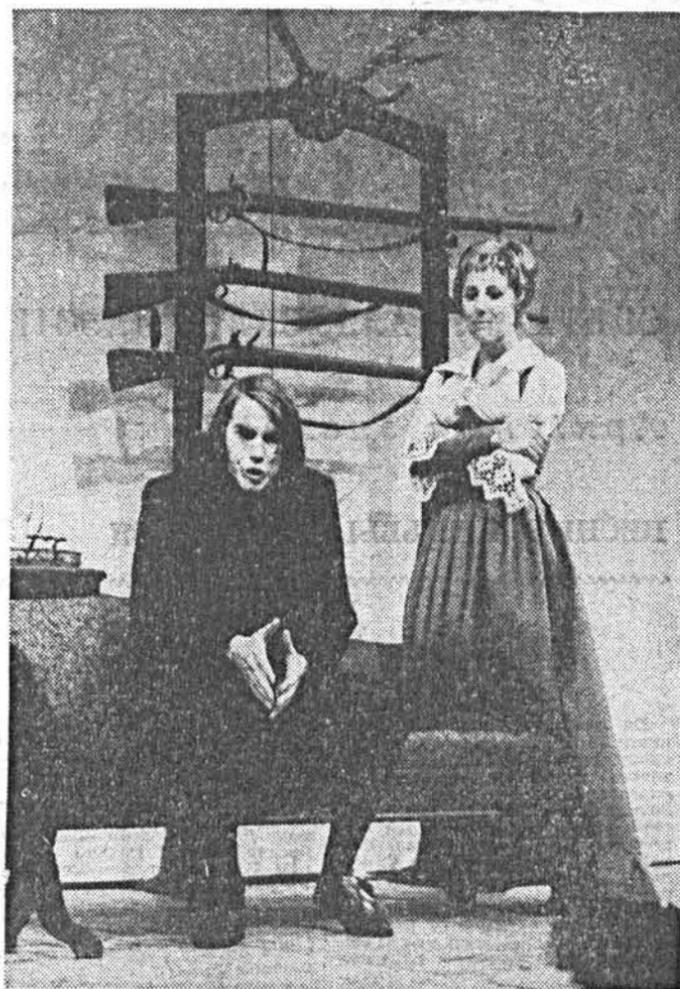
ЛАЎРЭАТ—БАЛГАРСКІ ХОР

«Заваявалі першае месца, дамагліся самага высокага выніку — 100 ачкоў», — такі кароткі тэкст тэлеграмы з Бельгіі, атрыманы Цэнтрам мастацкай самадзейнасці ў Балгарыі ад дзіцячага хору Камітэта радны і тэлебачання.

«Балгарскія салавейкі», як называе замежная прэса юных спевакоў, разам з хорамі больш чым з 15 краін прымалі ўдзел у XXII міжнародным конкурсе ў горадзе Неерпельт. Пад кіраўніцтвам заслужанага арты-

ста Балгарыі Хрыста Нядзьялава хор з поспехам выступіў у гэтай краіне. Бельгіскай музычнай грамадскасць аднадушна прызнала, што балгарскія хоры вызначаюцца высокім выканаўчым майстэрствам і па традыцыі становяцца лаўрэатамі конкурсаў і фестывалю. Усе тры балгарскія хоры, якія да гэтага часу ўдзельнічалі ў конкурсе, былі ўдасцюены першых прэмій.

Агенцтва «Сафія-прэс».

Горад кірмашоў, суднабудавніцтва, порт — Ростак мае вядомы ў ГДР тэатр. Ён узнасароджаны ордэнам «За заслугі перад айчынай», неаднаразова выступаў у прыбалтыйскіх краінах, падтрымлівае сталыя творчыя кантакты з тэатрамі Польскай Народнай Рэспублікі і з Дзяржаўным акадэмічным тэатрам Латвійскай ССР у Рызе. У рэпертуары калектыву творы класікаў і сучасных пісьменнікаў. Сярод іх — п'есы Пабла Ньруды («Бляск і смерць Хаакен Мурыетас»), Фрыдрых Вольфа («Матросы з Катара»), опера Д. Гершвіна «Порці і Бэс», спектакль па творы Петэра Вайса «Гельдэрлін». Народны тэатр разам са сваімі філіяламі знаёміць гледачоў з навінкамі драматычнай літаратуры і музычнымі праграмамі, ставіць прадстаўленні для дзяцей. Адбываюцца дыскусіі з удзелам прадстаўнікоў грамадскасці горада і моладзі.

На здымку — сцэна са спектакля «Гельдэрлін» з удзелам Маціса Меера і Крысціны ван Сатэн.

«Панарама ГДР».

ЧЫТАЧЫ 73-Х КРАІН СВЕТУ...

Кнігі венгерскіх аўтараў, выданыя ў Венгерскай Народнай Рэспубліцы, карыстаюцца вялікай папулярнасцю як у арыгінале, так і ў перакладзе на замежныя мовы. Самымі буйнымі набыўцамі іх у апошнія гады сталі сярод сацыялістычных краін — ГДР, СССР і Польская Народная Рэспубліка, сярод заходніх — США, ФРГ, Японія і Англія.

За апошнія дзесяць гадоў да замежных чытачоў паступіла прыблізна 2 500 назваў венгерскіх кніг. Часцей за ўсё перакладаюцца мастацкія творы і працы па літаратуразнаўству.

Больш за іншых аўтараў выдваліся ў перакладах працы Д'ердзя Лукача, сучасныя творы Магды Саба і Цібара Дэры, з класікаў — раманы Мора Юокаі, Кальмана Міксата і Жыгмонда Моруца.

У перакладзе на венгерскую мову ў той жа час было выпушчана 7 300 твораў замежных аўтараў. Гэта каля 10 мільёнаў экзэмпляраў штогод. Каля 20 працэнтаў з іх — пераклады з рускай мовы, па 10 працэнтаў — з нямецкай і французскай.

Навіны ЮНЕСКА.

Фотазвод А. КАЛІДЫ. РЫБАКІ.

НЕ ЗАБУДЗЬЦЕ ПРАДОЎЖЫЦЬ ПАДПІСКУ

НА ГАЗЕТУ

„ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА“

СВЯТА КУПАЛАЎСКАЙ ПАЭЗІІ

Архіўныя знаходкі

ПЕСНІ БАРАЦЬБЫ І ЗМАГАННЯ

3 роду Дастаеўскіх

Па матэрыялах фондаў Мінскага дваранскага дэпутатскага сходу, князёў Радзівілаў і актываў кнігах Пінскага земскага суда мы знайшлі яшчэ 30 прадстаўнікоў роду Дастаеўскіх. Знойдзеныя дадзеныя адносяцца да XVI стагоддзя. Раней было невядома, што ў родзе Дастаеўскіх быў Пётр Стэфанавіч, які валоў да маінтка Дастоева. У 1629 годзе ён быў маршалам Пінскага павета. Захавалася яго завяшчанне ад 5 лістапада 1629 года, напісанае ў Дастоеве. Невядома было і тое, што жонка яго Дарота Казімежская пасля смерці мужа жыла ў Дастоеве.

У архіве знойдзены таксама дадзеныя пра Льва Францішка і Пітра Бенядыктавіча Дастаеўскіх. Апошні быў ротмістрам палка Самуэля Аскері, палкоўнікам і судзі Мазырскага павета. У 1652 годзе служыў паджарункам.

Ещё і іншыя цікавыя звесткі. Дастаеўскі Ян Мікалаевіч, зямлінік Пінскага павета. Яго прозвішча сустракаецца ў актах Пінскага земскага суда, які ўласнікам часткі маінтка Ляхавічы. У 1660 годзе запісана яго скарга на свайго слугу, якога ён на «спасполітое рушенье» выправіў. «А прыхавшы з-за Турова року... 1660 октября 28 дня, дзе ў той час адбываліся хваляванні сялян і мяшчан сумесна з украінскімі казацкімі атрадамі, не вярнуўся да Яна Дастаеўскага.

Першая жонка яго Соф'я Вязухаўна. У 1652 годзе купіла ў пінскага стольніка Адама Брэсцкага частку маінтка Ляхавічы. Другая жонка — Гелена Ардзянка Балгарскі. Апекуном пасля смерці мужа быў Самуэль Міхал Арда Балгарскі, пісар Пінскага земскага суда. Па ўсёй верагоднасці да іх патомкаў у далейшым перайшоў маінтка Дастоева, таму што ўладальнікам яго ў 1842 годзе быў памешчык Арда.

У фондах Мінскага дваранскага дэпутатскага сходу захоўваецца справа аб дваранскім пахажанні роду Дастаеўскіх за 1800—1890 г. Як відаць па рэестру дакументаў, большая частка іх згублена. У гэтай справе гаворка ідзе аб тых Дастаеўскіх, якія жылі на тэрыторыі Мінскай губерні. Радаслоўная Дастаеўскіх герба Рыдван пачынаецца з Яна Дастаеўскага, таму што яны не змаглі прадставіць у дваранскі сход больш ранніх дакументаў.

Ян Дастаеўскі пераехаў з Брэсцкага ў Навагрудскае ваяводства, дзе атрымаў у спадчыну фальварак Карах у Клецкай парафіі. Прыводзіцца звесткі аб тым, што ён плаціў падаткі ў 1659, 1661 г. Мазырскага земскі судзі і палкоўнік Самуэль Аскерка сведчыць, што Я. Дастаеўскі ў 1661 годзе быў таварышам у яго харугві і ўтрымліваў каня за яго кошт. Сын Яна Якуб Дастаеўскі атрымаў ад свайго жонкі Гелены Ханецкай права на валоданне часткай зямлі Валочыцы Навагрудскага ваяводства ў 1712 годзе. Пасля яго смерці яно перайшло да сына Дамініка, а затым да ўнукаў Яна і Францішка, якія вырашылі ўзнавіць сваё дваранскае пахажанне.

Рашэннем Мінскага дваранскага дэпутатскага сходу 13 жніўня 1800 года яны былі запісаны ў першую кнігу дваран Мінскай губерні.

У 1832 годзе падаў прашэнне аб залічэнні да дваранскага роду Дамінік-Сымон — сын Яна Дастаеўскага і Рэзалі Тураўны. Патрэбныя дакументы ён не змог прадставіць, і пераніска, якая атрымлівалася 28 гадоў, закончылася тым, што аднаводрац Дамінік Дастаеўскі так і не быў далучаны да дваранскага роду.

Усёго цяпер вядомы 61 прадстаўнік роду Дастаеўскіх на Беларусі. Аднак яшчэ не ўсе дакументы адшуканы. Магчыма, будзе знойдзена прашэнне бацькі пісьменніка для ўзнаўлення дваранскага звання, а таксама іншыя каштоўныя дакументы.

**Я. БРАВЕР,
Т. ВЕРАБ'ЕВА,**
старшыя навуковыя супрацоўнікі Цэнтральнага дзяржаўнага гістарычнага архіва БССР.

Сонца надойга затрымалася ў небе... Хмары разбегліся, нібыта крылы, дрэвы выпрасцілі голле, і зашапацела лісце... «Янка Купала-а-а» — прабягала па вяршалінах, з галіны на галіну, бегла па траве... «Янка Купала-а-а» — нібы спявалі звонкія струмені, фантаны, і сэрцы людзей, што прыйшлі на спатканне з вялікім песняром, праглі песні, і яна загучала...

— Прабачце, як ваша прозвішча?

— Хаецкая... Тацяна... Студэнтка тэхнікума лёгкай прамысловасці.

— Вы вельмі спяшаліся?

— Мы тут амаль усёй сям'ёй, і сапраўды баяліся спазніцца. Сёння ж тут свята... Свята купалаўскай паэзіі...

— Любіце Купалу?

Славу паэтаў разносьць

на свеце, Вянікі ўскладаюць і звоняць пахвалай,

Я ж ціха іграю, хто ж ціхіх прымеце?

Ат! ведама з вёскі —

Янка Купала!..

— прагучала ў адказ, і я ўсё аразумела...

Гэта адбылося ў нядзелю, 10 чэрвеня. Палац культуры Беларускага прафсаюза літаратурнага музея Яны Купалы запрацілі мінчан і гасцей беларускай сталіцы ў парк імя Яны Купалы на свята купалаўскай паэзіі, прысвечанае 30-годдзю вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

«Палымянае слова паэта» — значылася ў запрашальных білетах. У праграме выступленні беларускіх паэтаў, лаўрэатаў Купалаўскай прэміі, калектыву мастацкай самадзейнасці Палаца культуры Беларускага прафсаюза.

Людзі абіраўся да помніка... Ён быў, як ніколі, велічы і ўрачысты. Прамень лёг на нахмылены твар, і нібы струну крануў вецер... Пачулася мелодыя... І адразу ж завалодала наваколлем... Гаспадарыць прырода, чаруе Янка Купала... Паспаканей твары, снішчыся вецер, а Ён, Вянікі і Неўміручы, паіраў са свайго вышні і

білася сэрца паэта неўтаймаваным радком...

Леанід Мікалаевіч Валаеў — інструктар цэнтральнага райкома КПБ гаворыць уступнае слова пра паэта.

Можна ад таго, што нязвычайна цёпла прыпала сонца, а мо таму, што вакол было так многа моладзі, толькі ж звычайнае, так добра вядомае, здавалася бясконца бліжэй, дарагім.

Крыніца купалаўскай паэзіі... Над паркам гучыць усхваляваны, святочна-ўрачысты голас лаўрэата Купалаўскай прэміі, паэта Міколы Аўрамчыка. Ён нібыта рапартуе Купалу...

Валынціна Марозава, капіроўшчыца тэхнічнага аддзела завода атапяльнага абсталявання, прагна Фелухоўваецца ў радкі, а ў сэрцы, у сэрцы гучыць Купала...

— Якія творы паэта вам больш за ўсё падабаюцца?

— Паэмы... Асабліва — «Маргіла лова». Я — з пад Магілёва... Здаецца, што гэта пра маіх продкаў...

Слова пра паэта! Вершы чытае Сяргей Грахоўскі.

«Купала з намі... Купала наш сучаснік...» — гаворыць ён вуснамі тых, хто сёння прыйшоў сюды...

— Я быў хлапчуком... І мне давялося жыць у доме Купалы...

Людзі ўважліва слухаюць скульптара Заіра Азгура. Не адзін юнак пазайздросціў яму! Не адна дзяўчынка ўсхвалявана ўздыхнула: «Жыў у доме Купалы...»

А вось перад прысутнымі выступае той, дзякуючы яму палымянае слова паэта стала яшчэ больш шырока вядома, стала вядома за акіянам.

— Помнік Янку Купалу ў Амерыцы, гэта першы помнік савецкаму паэту... — гаворыць скульптар, аўтар помніка, Анатоль Анікейчык.

А хто там ідзе, а хто там ідзе ў вагроністай такой грамадзе? — Беларусы.

Не крыўду, не бяду, не гора нясуць яны... Беларусы нясуць імя Яны Купалы. Паэта, які заспяваў аб нядолі прыгнечанага народа.

— Мне давялося жыць яшчэ да рэвалюцыі, — гаворыць пісьменнік Алесь Якімовіч. — Памятаю, прачытаў вершы Яны Купалы і зразумеў, што гэта пра мяне, пра маіх бацькоў, пра уседзяду...

Шчыра, усхвалявана дзеліцца ўспамінамі пляменніца вялікага паэта Ядвіга Раманоўская...

Гімнам Купалу, гімнам бесмяротным радкам паэта прагучала песня А. Туранкова на словы Алеся Бачылы «Гімн Радзіме». Яе выконвае старэйшы калектыв Палаца культуры Беларускага прафсаюза — хор ветэранаў працы.

Купала і Радзіма непадзельныя, і менавіта ў дзень свята купалаўскай паэзіі ля велічнага помніка зліліся ў адзінае цэлае — песні і думкі паэта, трапяткая прырода і непаўторныя радкі...

Урывак з паэмы «Маргіла лова» чытае Віктар Турмоўніч, артыст тэатра юнага глядача.

Воблакі сцішылі свой імклівы бег... Прамень спыніўся на трапяткай галіnce... На сцене — Мікалай Казімін, артыст Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Гучаць вершы паэта...

Аksamітныя травы схіліліся долу, маўклівыя і прыціхлыя сталі людзі... Аж да вышніх паднябесся ўзімаецца пшчотны жаночы голас... «Спадчыну» (музыка Гіра Лучанка словы Яны Купалы) спявае Галіна Вявядзіна...

І доўга яшчэ гучалі вершы і песні... А ён стаў у мармуры... «Янка Купала-а-а... Купала-а-а-а» — шапацела лістаца... А ў неабяжыны прастор птужыкай лятэла слова... Абуджала, трывожыла, хвалявала, брала да душы палымянае слова вэчна жыюча Купалы.

Раіса БАРАВІКОВА.

ПРОЙДЗЕНАЕ

Мастацкая творчасць ў былой Заходняй Беларусі спалучалася ў рэвалюцыйным асяроддзі з партыйнай работай, была формай палітычнай прапаганды. Гэта можна бачыць на прыкладзе гуртка паэтаў-камуністаў з вёскі Зацэпчычы, што на Дзятлаўшчыне. Зацэпчыцкі рэвалюцыйны паэты І. Пышко, І. Івашэвіч, А. Лебедзеў, якія пісалі адлавадана пад псеўданімамі Г. Прамень, П. Граніт В. Струмень, былі вясковымі хлопцамі, найбольш свядомымі прадстаўнікамі працоўнай сялянскай масы. На старонках сатырычнага часопіса «Асва», які выдаваўся камуністамі, песняры з Зацэпчычы апублікавалі свой вершаваны антыфашысцкі маніфест. Ён не раз друкаваўся ў нас як цікавы дакумент літаратурнага жыцця. Гэтая тэма мае і сваё індывідуальнае вырашэнне ў вершак Васіля Струменя:

Мігае кволы свет газойкі,
У хатцы Пышкі Янука
Усе падпольшкі чэйнікі
Сабраліся да важака.

Нам звестка сэрцы
ўсхвалявала
І распаліла святы гнеў, —
На карак усім працоўным
свету

Крумкач фашысцкі катан
сеў.

У рэдакцыю «Асвы» В. Струмень напісаў шмат вершаў — «Секвестратар», «Як грошы растуць у паню на паперы», «Як палісман ваяваў з тыгунём». Некаторыя з іх былі надрукаваны, іншыя, самыя баявыя, такія, як «Покліч», «Допыт падпольшчыка», распаўсюджвалі вусна або ў спісах.

Творчасць Васіля Струменя і яго калег напіла пераважна публіцыстычна-агітацыйны характар, іх вершы застаюцца літаратурнымі дакументамі, але паколькі яны напісаны шчыра і належачы сынам працоўнай вёскі, дык гэтыя дакументы з'яўляюцца ў многім паказальным, тыповым. Такім мне здаецца верш В. Струменя «Беспрацоўны» (1935 г.), у якім паэт пісаў:

Ён ідзе дарогай, вочы
гневам свецца
Да ўсіх паразітаў, ад
якіх цягнецца
Крыўду і паругу з
месяца ў месяц,
Але час настане — вораг
задрыжыць.
Нямала пакут давялося

знесці і самому Васілю Струменю: ён працаваў сезоннікам, быў і безработным, прымаў удзел у забастоўцы шклозавода «Нёман». Польскія ўлады не хацелі прызнаць яго законным грамадзянінам, не дазволілі зацэпчыцкаму селяніну Паўлу Івашэвічу ўсынавіць яго, прымуслі вярнуцца да прозвішча Лебедзева, рускага салдата, які загінуў на сусветнай вайне, калі сыну не было і года. Паэта судзілі за спробу перайсці граніцу ў СССР і за непадпарадкаванне вайсковым уладам.

У другой палове 30-х гадоў сям'я Васіля Струменя пераехала ў пошуках хлеба ў Заходнюю Украіну, пасялілася ў вёсцы Красніца Ровенскага павета. Там паэт сустраў Чырвоную Армію ў верасні 1939 года, там актыўна ўдзельнічаў ён ва ўстанавленні Савецкай улады, а ў часе фашысцкай акупацыі змагаўся ў антыфашысцкім падполлі. У 1944 годзе паэт ваяваў на Трэцім Беларускам фронце, быў двойчы паранены. Бацьку яго ў гэты час як сельскага актывіста разам з сям'ёю зверскі закатавалі бандэраўцы.

Пасля вайны Аляксандр Мікалаевіч працаваў настаўнікам, адначасова вучыўся завочна, скончыў Ровенскі настаўніцкі, затым Львоўскі

педагагічны інстытуты. Цяпер працуе выкладчыкам украінскай мовы ў вячэрняй школе ў Сарнах.

Васіль Струмень піша на беларускай і украінскай мовах.

Самым значным дасягненнем суролага і пачэснага шляху паэта, рэвалюцыйнага, савецкага настаўніка Аляксандра Мікалаевіча Лебедзева я лічу разбуджаную ўнутраную патрэбу жыць багатым духоўным жыццём, служыць людзям, савецкаму народу, прымаць актыўны ўдзел у гістарычнай місіі — пабудове камуністычнага грамадства.

У. КАЛЕСНІК.

«Літаратура і искусство» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛИТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня «Выдавецтва ЦК КП Беларусі»

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, на месніку галоўнага рэдактара — 33-25-25, адказнага саратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісы рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Х. Д. ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. Ц. БАЖКО, Б. І. БУР'ЯН, А. І. БУТАКОУ, А. С. ГРАЧАНІКАУ, Ю. П. ГРЫГОР'ЕУ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, І. М. ДАБРА-ЛЮБАУ, В. У. ІВАШЫН, А. С. КАЗЛОУСКІ, П. М. МАКАЛЬ, У. Л. МЕХАУ, Л. Я. ПРОКША, Р. К. СА-БАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, М. Г. ТКАЧОУ, Ю. М. ЧУРКО, Р. Р. ШЫРМА.